

ZAKON

O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se način sprovođenja referenduma i način ostvarivanja narodne inicijative.

Načelo vladavine prava

Član 2.

Referendum se sprovodi, a narodna inicijativa ostvaruje u skladu sa pravim poretком Republike Srbije.

Prilikom sprovođenja referenduma i ostvarivanja narodne inicijative poštuju se Ustavom zajemčena ljudska prava i slobode, a naročito sloboda mišljenja i izražavanja, sloboda medija, sloboda kretanja, sloboda okupljanja, sloboda udruživanja i pravo na obaveštenost.

Pravo izjašnjavanja i pravo učešća

Član 3.

Pravo izjašnjavanja na referendumu i pravo učešća u narodnoj inicijativi imaju građani koji, u skladu sa propisima o izborima, imaju biračko pravo i prebivalište, odnosno boravište za interno raseljena lica, na teritoriji za koju se raspisuje referendum, i upisani su u birački spisak.

Na ostvarivanje prava iz stava 1. ovog člana shodno se primenjuju odredbe zakona koji uređuje jedinstveni birački spisak, uključujući i mogućnost podnošenja zahteva da se u birački spisak upiše činjenica da će se na republičkom referendumu građanin izjašnjavati prema mestu boravišta u inostranstvu, odnosno prema izabranom mestu boravka u zemlji.

Zabrana sprovođenja referenduma i ostvarivanja narodne inicijative

Član 4.

Referendum se ne može sprovesti, a narodna inicijativa ostvariti za vreme vanrednog i ratnog stanja.

Sloboda izjašnjavanja i sloboda učešća

Član 5.

Građani se slobodno izjašnjavaju na referendumu i slobodno opredeljuju o svom učešću u narodnoj inicijativi.

Niko ne može pozvati građanina na odgovornost zbog izjašnjavanja ili neizjašnjavanja na referendumu, niti zbog učestvovanja ili neučestvovanja u narodnoj inicijativi.

Način izjašnjavanja, odnosno učešća

Član 6.

Na referendumu se građani izjašnjavaju lično i tajnim glasanjem na glasačkim listićima.

U narodnoj inicijativi građani učestvuju potpisivanjem odgovarajućeg predloga.

Overa potpisa

Član 7.

Overa potpisa se vrši kod javnog beležnika ili u opštinskoj, odnosno gradskoj upravi, a u gradovima i opštinama za koje nisu imenovani javni beležnici u osnovnom sudu, sudskoj jedinici, prijemnoj kancelariji osnovnog suda ili opštinskoj, odnosno gradskoj upravi.

Naknada za overu potpisa iznosi 40 dinara po potpisu.

Overi potpisa ne podležu potpisi dati elektronskim putem, u skladu sa uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa.

Zaštita prava

Član 8.

Građani, ovlašćeni predlagači i drugi ovlašćeni subjekti imaju pravo na zaštitu od nepravilnosti u postupku sprovođenja referenduma i ostvarivanja narodne inicijative, u skladu sa ovim zakonom.

Na prigovore i žalbe koje građani i ovlašćeni predlagači podnose radi zaštite prava, odnosno zbog nepravilnosti u postupku sprovođenja referenduma i ostvarivanja narodne inicijative ne plaćaju se takse.

Zaštita podataka o ličnosti

Član 9.

Podaci o ličnosti prikupljeni u postupku sprovođenja referenduma i ostvarivanja narodne inicijative, ne mogu se koristiti u druge svrhe i uživaju zaštitu u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

II. REFERENDUM

1. Zajedničke odredbe

Pojam i vrste referenduma

Član 10.

Referendum je oblik neposrednog izjašnjavanja građana o pitanjima za koja je to Ustavom, zakonom i statutom autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave određeno (obavezni referendum), kao i o pitanjima iz nadležnosti Narodne skupštine, skupštine autonomne pokrajine i skupštine jedinice lokalne samouprave (u daljem tekstu: skupština) za koja skupština odluči na zahtev većine narodnih poslanika Narodne skupštine, poslanika skupštine autonomne pokrajine odnosno odbornika skupštine jedinice lokalne samouprave ili na zahtev određenog broja birača (neobavezni referendum).

Odredbe ovog zakona koje se odnose na jedinice lokalne samouprave shodno se primenjuju i na sprovođenje referenduma i narodne inicijative u gradskim opštinama.

Referendum se raspisuje radi izjašnjavanja građana o predlogu akta, o potvrđivanju usvojenog akta ili o pitanju od opšteg značaja.

Prema pravnom dejstvu odluke, referendum može biti obavezujući ili savetodavni.

Prema teritoriji na kojoj se sprovodi, referendum može biti republički (na celoj teritoriji ili delu teritorije Republike Srbije), pokrajinski (na celoj teritoriji ili delu

teritorije autonomne pokrajine) ili lokalni (na celoj teritoriji ili delu teritorije jedinice lokalne samouprave). Republički referendum raspisuje Narodna skupština, pokrajinski referendum raspisuje skupština autonomne pokrajine, a lokalni referendum raspisuje skupština jedinice lokalne samouprave.

Prema vremenu donošenja akta koji je predmet izjašnjavanja građana, referendum može biti prethodni ili naknadni.

Prema vrsti akta koji je predmet izjašnjavanja građana, referendum može biti ustavotvorni, zakonodavni (ako se odnosi na zakon ili drugi opšti akt koji donosi Narodna skupština, skupština autonomne pokrajine ili skupština jedinice lokalne samouprave) ili upravni.

Donošenje i pravno dejstvo odluke na obavezujućem referendumu

Član 11.

Odluka na obavezujućem referendumu doneta je ako je za nju glasala većina izašlih građana na teritoriji za koju je referendum raspisan.

Odluka iz stava 1. ovog člana proizvodi pravno dejstvo od dana proglašenja ukupnih rezultata referenduma.

Utvrđivanje mišljenja na savetodavnom referendumu

Član 12.

Mišljenje građana na savetodavnom referendumu utvrđuje se glasovima većine izašlih građana i nije pravno obavezujuće.

Obavezni referendum

Član 13.

Skupština je dužna da donese odluku o raspisivanju referenduma o pitanju za koje je Ustavom ili zakonom, odnosno statutom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave, određeno da o njemu odlučuju građani referendumom.

Kada je određeno da se na referendumu iz stava 1. ovog člana građani izjašnjavaju o potvrđivanju usvojenog akta u skupštini, skupština je dužna da donese odluku o raspisivanju referenduma istovremeno sa usvajanjem tog akta.

Ako je Ustavom ili zakonom određeno da odluci skupštine prethodi referendum, skupština je dužna da donese odluku o raspisivanju referenduma, po mogućnosti na istoj sednici, a najkasnije u roku od 30 dana od dana utvrđivanja predloga odluke o pitanju iz stava 1. ovog člana.

U skladu sa Ustavom, referendum je obavezan za promenu Ustava i za osnivanje, ukidanje i promenu teritorije autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

Referendum na zahtev narodnih poslanika Narodne skupštine, poslanika skupštine autonomne pokrajine ili odbornika skupštine jedinice lokalne samouprave

Član 14.

Zahtev za raspisivanje referenduma o pitanju iz nadležnosti skupštine može da podnese većina od ukupnog broja svih narodnih poslanika Narodne skupštine, poslanika skupštine autonomne pokrajine odnosno odbornika skupštine jedinice lokalne samouprave.

U zahtevu iz stava 1. ovog člana obavezno se navodi da li se zahteva raspisivanje obavezujućeg ili savetodavnog referenduma. Zahtev obavezno sadrži

navođenje referendumskog pitanja sa ponuđenim odgovorima.

Skupština je dužna da donese odluku o raspisivanju referenduma istovremeno sa usvajanjem zahteva za raspisivanje referenduma iz stava 1. ovog člana.

Na referendumu iz stava 1. ovog člana građani se prethodno izjašnjavaju o pitanju koje treba da se uredi aktom skupštine ili se izjašnjavaju o potvrđivanju usvojenog akta u skupštini, a pre njegovog proglašenja.

U odluci o raspisivanju referenduma određuje se vrsta izjašnjavanja u smislu stava 4. ovog člana.

Referendum na zahtev građana

Član 15.

Narodna skupština je dužna da raspiše referendum na zahtev birača čiji je najmanji broj utvrđen Ustavom ili zakonom.

Skupština autonomne pokrajine je dužna da raspiše referendum na zahtev najmanje 30.000 birača koji imaju prebivalište na teritoriji autonomne pokrajine.

Skupština jedinice lokalne samouprave je dužna da raspiše referendum na zahtev najmanje 10% birača koji imaju prebivalište na teritoriji jedinice lokalne samouprave.

U zahtevu iz st. 1. do 3. ovog člana navodi se da li se traži raspisivanje referenduma radi prethodnog izjašnjavanja o pitanju koje treba da se uredi aktom skupštine ili se predlaže usvajanje akta, njegova izmena, dopuna ili prestanak važenja, kao i da li je referendum obavezujući ili savetodavan. Zahtev obavezno sadrži navođenje referendumskog pitanja sa ponuđenim odgovorima.

Zahtevom birača iz st. 1. do 3. ovog člana smatra se pokrenuta narodna inicijativa u smislu člana 68. ovog zakona, radi sprovođenja referenduma, podržana potpisima potrebnog broja birača, koja se odnosi na pitanje o kojem se može odlučivati na referendumu i koja je sačinjena u skladu sa odredbama ovog zakona o podnošenju narodne inicijative.

Pored uslova iz st. 2. do 5. ovog člana, zahtev za raspisivanje referenduma na teritoriji autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave, treba da ispunjava i uslove utvrđene statutom autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Odluka o raspisivanju referenduma iz st. 1. do 3. ovog člana donosi se istovremeno sa usvajanjem zahteva za raspisivanje referenduma.

Na referendumu iz st. 1. do 3. ovog člana građani se prethodno izjašnjavaju o pitanju koje treba da se uredi aktom skupštine, odnosno izjašnjavaju se o usvajanju akta čije se donošenje predlaže zahtevom birača ili o potpunom, odnosno delimičnom prestanku važenja akta koji je donela skupština.

Stav skupštine

Član 16.

Kada skupština raspiše referendum na zahtev birača, ona može utvrditi stav o pitanju o kojem se odlučuje na referendumu i upoznati građane sa svojim stavom na zvaničnoj veb prezentaciji i putem medija.

Stav skupštine o pitanju o kojem se odlučuje na referendumu usvaja se istovremeno sa donošenjem odluke o raspisivanju referenduma.

Savetodavni referendum

Član 17.

Skupština može raspisati referendum o pitanju od šireg značaja iz svoje nadležnosti radi pribavljanja mišljenja građana o odluci koja treba da bude doneta u vezi sa tim pitanjem (savetodavni referendum).

Skupština koja je raspisala savetodavni referendum dužna je da se posebno izjasni o prihvatanju ili neprihvatanju pribavljenog mišljenja građana prilikom donošenja odluke.

Odluka o raspisivanju referenduma

Član 18.

Odluka o raspisivanju referenduma sadrži obavezno: navođenje teritorije za koje se raspisuje referendum; naziv akta, odnosno pitanje o kome se građani izjašnjavaju na referendumu sa ponuđenim odgovorima; datum održavanja referenduma; vreme trajanja glasanja na referendumu i vrstu referenduma koji se raspisuje. Akt o kome se građani izjašnjavaju na referendumu i obrazloženje tog akta, odnosno obrazloženje pitanja o kome se građani izjašnjavaju na referendumu sastavni su deo odluke o raspisivanju referenduma.

Odluka o raspisivanju referenduma objavljuje se u službenom glasilu Republike Srbije, odnosno u službenom glasilu autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Referendum se može održati najranije 45, a najkasnije 60 dana od dana raspisivanja referenduma.

U slučaju raspisivanja referenduma o promeni Ustava, referendum se može održati najranije 45 dana od dana raspisivanja referenduma, a najkasnije 60 dana od dana usvajanja akta o promeni Ustava.

Organi za sprovođenje referenduma

Član 19.

Organi za sprovođenje referenduma jesu nadležna izborna komisija i glasački odbor.

Organi za sprovođenje referenduma nezavisni su u radu i postupaju u skladu sa Ustavom, zakonom i propisima donetim na osnovu zakona.

Nadležna izborna komisija za sprovođenje republičkog referenduma je Republička izborna komisija, za sprovođenje pokrajinskog referenduma pokrajinska izborna komisija, a za sprovođenje referenduma u jedinici lokalne samouprave opštinska odnosno gradska izborna komisija (u daljem tekstu: nadležna komisija).

Kad se referendum raspisuje za teritoriju Republike i autonomne pokrajine ili za njihov deo, izborna komisija jedinice lokalne samouprave (u daljem tekstu: potkomisija) obavlja poslove određene ovim zakonom.

U gradu Beogradu poslove potkomisije obavljaju izborne komisije gradskih opština.

Ako na dan stupanja na snagu odluke o raspisivanju republičkog ili pokrajinskog referenduma u nekoj jedinici lokalne samouprave ne postoji izborna komisija, Republička izborna komisija odnosno pokrajinska izborna komisija u roku od sedam dana od stupanja na snagu odluke o raspisivanju referenduma, rešenjem obrazuje potkomisiju za teritoriju te jedinice lokalne samouprave.

Potkomisija koju obrazuje Republička izborna komisija odnosno pokrajinska

izborna komisija ima predsednika, četiri člana i njihove zamenike, koji se imenuju na predlog poslaničkih grupa srazmerno njihovoj zastupljenosti u Narodnoj skupštini odnosno skupštini autonomne pokrajine na dan stupanja na snagu odluke o raspisivanju referenduma.

Kada obrazuje potkomisiju, Republička izborna komisija odnosno pokrajinska izborna komisija na predlog načelnika upravnog okruga imenuje sekretara i zamenika sekretara potkomisije, koji učestvuju u njenom radu bez prava odlučivanja. Sekretara i zamenika sekretara potkomisije na teritoriji grada Beograda predlaže načelnik gradske uprave grada Beograda.

Republička izborna komisija odnosno pokrajinska izborna komisija može potkomisiji koju obrazuje svojim rešenjem poveriti nadležnost za više susednih jedinica lokalne samouprave u kojima ne postoje lokalne izborne komisije.

Predstavnik ovlašćenog predlagača u organu za sprovođenje referenduma

Član 20.

Podnosilac zahteva na osnovu kojeg je doneta odluka o raspisivanju referenduma (u daljem tekstu: ovlašćeni predlagač) može odrediti svoje predstavnike (člana i zamenika člana) u organe za sprovođenje referenduma.

Nadležna komisija

Član 21.

Nadležna komisija obavlja sledeće poslove:

- 1) stara se o zakonitom sprovođenju referenduma;
- 2) donosi uputstvo za sprovođenje referenduma;
- 3) stara se o obezbeđivanju materijala za sprovođenje referenduma;
- 4) propisuje obrasce za sprovođenje referenduma;
- 5) određuje glasačka mesta;
- 6) obrazuje glasačke odbore;
- 7) utvrđuje i proglašava rezultate referenduma;
- 8) obavlja i druge poslove određene ovim zakonom i odlukom o raspisivanju referenduma.

Potkomisija obavlja tehničke pripreme za sprovođenje republičkog, odnosno pokrajinskog referenduma, određuje glasačka mesta, utvrđuje rezultate glasanja na osnovu primljenog materijala sa svih glasačkih mesta i dostavlja ih Republičkoj, odnosno pokrajinskoj izornoj komisiji, i obavlja druge poslove određene ovim zakonom i odlukom o raspisivanju referenduma.

Izuzetno od stava 2. ovog člana, za sprovođenje republičkog referenduma, Republička izborna komisija određuje glasačka mesta u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija.

Pored poslova iz stava 1. ovog člana, Republička izborna komisija odnosno pokrajinska izborna komisija daje instrukcije za rad potkomisijama, usklađuje i nadzire njihov rad u pogledu primene odredaba ovog zakona.

Glasački odbori

Član 22.

Glasački odbori rukovode procesom glasanja na glasačkim mestima,

obezbeđuju pravilnost i tajnost glasanja i utvrđuju rezultate glasanja na glasačkim mestima, u skladu sa uputstvima nadležne komisije.

Glasački odbor ima predsednika, zamenika predsednika, četiri člana i četiri zamenika člana.

Glasački odbor u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija ima predsednika, zamenika predsednika, dva člana i dva zamenika člana.

Predsednici, zamenici predsednika, članovi i zamenici članova glasačkih odbora (u daljem tekstu: članovi glasačkih odbora), izuzev glasačkih odbora u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, imenuju se na predlog poslaničkih odnosno odborničkih grupa koje su na dan raspisivanja referenduma zastupljene u skupštini.

Prilikom imenovanja članova glasačkih odbora vodi se računa o tome da se obezbedi srazmerna zastupljenost predstavnika vlasti i opozicije, odnosno poslaničkih i odborničkih grupa iz stava 4. ovog člana u glasačkim odborima koja odgovara njihovoj zastupljenosti u skupštini.

Srazmerna zastupljenost iz stava 5. ovog člana obezbeđuje se u odnosu na ukupan broj mesta članova svih glasačkih odbora na teritoriji za koju se raspisuje referendum.

Članovi glasačkih odbora na glasačkim mestima u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija imenuju se u skladu sa zakonom kojim se uređuju izbori za narodne poslanike.

Prilikom utvrđivanja predloga kandidata za članove glasačkih odbora, poslanička odnosno odbornička grupa treba da dâ prednost licu koje je Republička izborna komisija obučila za rad u biračkom odboru i koje ima iskustvo u sprovođenju izbora. Poslanička, odnosno odbornička grupa treba, takođe, da vodi računa o uravnoteženoj zastupljenosti polova i potrebi uključivanja osoba sa invaliditetom u sprovođenje izbornog postupka.

Predlozi za članove glasačkih odbora dostavljaju se nadležnoj komisiji najkasnije deset dana pre dana određenog za održavanje referenduma.

Ako poslanička, odnosno odbornička grupa ne dostavi blagovremeno predlog za imenovanje nekog lica u glasački odbor, nadležna komisija u glasački odbor imenuje lice koje predloži načelnik opštinske, odnosno gradske uprave.

Članovi glasačkih odbora imenuju se najkasnije sedam dana pre dana određenog za održavanje referenduma.

Zamenu člana glasačkog odbora vrši nadležna komisija na zahtev ovlašćenog predlagača najkasnije tri dana pre dana određenog za održavanje referenduma.

Izuzetno, nadležna komisija, odnosno član komisije koga ona za to ovlasti, može zameniti člana koji ne može da bude u glasačkom odboru zbog ograničenja utvrđenih zakonom kojim je uređen izbor narodnih poslanika, najkasnije do otvaranja glasačkog mesta radi obavljanja glasanja.

Prigovor protiv rešenja o imenovanju glasačkih odbora

Član 23.

Protiv rešenja kojim je odbijen ili odbačen predlog za imenovanje člana, odnosno zamenika člana glasačkog odbora, podnosilac predloga može izjaviti prigovor nadležnoj komisiji u roku od 48 sati od donošenja rešenja.

Protiv rešenja o imenovanju glasačkog odbora podnosilac predloga članova i

zamenika članova glasačkog odbora može izjaviti prigovor nadležnoj komisiji u roku od 48 sati od donošenja rešenja.

Rok za podnošenje prigovora zbog propuštanja da se u zakonom predviđenom roku donese odluka o predlogu za imenovanje člana, odnosno zamenika člana glasačkog odbora, počinje da teče od momenta kada je istekao rok u kojem je nadležna komisija bila dužna da o tom predlogu donese odluku.

Na postupanje po prigovoru iz st. 1. i 2. ovog člana shodno se primenjuju odredbe ovog zakona o zaštiti prava.

Glasačka mesta

Član 24.

Glasačka mesta se određuju i uređuju shodno propisima koji uređuju izbore za narodne poslanike.

Na glasačkom mestu se obavezno ističe odluka o raspisivanju referenduma, sa tekstom akta, odnosno obrazloženjem pitanja o kome se odlučuje na referendumu.

Dan i vreme održavanja referenduma

Član 25.

Referendum se održava u jednom danu, po pravilu nedeljom.

Vreme trajanja glasanja na referendumu određuje se tako da se omogući glasanje svim građanima koji imaju pravo izjašnjavanja na referendumu.

Glasanje se zaključuje istekom vremena određenog za glasanje, a građanima koji su se zatekli na glasačkom mestu u trenutku njegovog zatvaranja omogućuje se da glasaju.

Ako su na glasačkom mestu glasali svi građani koji su upisani u izvod iz biračkog spiska, glasanje se zaključuje i pre isteka vremena određenog za glasanje, a rezultati glasanja na tom glasačkom mestu ne smeju se javno saopštavati niti isticati na glasačkom mestu pre isteka vremena određenog za glasanje.

Obaveštavanje građana o sprovođenju referenduma

Član 26.

Nadležna komisija je dužna da, u roku od 20 dana od dana raspisivanja referenduma, usvoji akt kojim građanima pruža objektivne informacije o pitanju, odnosno aktu o kome se odlučuje na referendumu i da ga objavi na zvaničnoj veb prezentaciji, u medijima, a naročito u republičkom i pokrajinskom medijskom javnom servisu i dostavi građanima na adresu prebivališta.

Informacija iz stava 1. ovog člana treba verno i u jednakoj meri da odražava stavove strana koje se zalažu za različite odgovore na referendumsko pitanje, i da budu dostupne na svim jezicima koji su u službenoj upotrebi na teritoriji za koju se raspisuje referendum.

Javni medijski servisi su dužni da omoguće jednak pristup stranama koje se zalažu za različite odgovore na referendumsko pitanje, kao i da omoguće ravnopravno i korektno obaveštavanje. Svi mediji su dužni da obezbede jednakost uslova za oglašavanje stranama koje se zalažu za različite odgovore na referendumsko pitanje.

Referendumska kampanja

Član 27.

Referendumska kampanja predstavlja skup aktivnosti koje sprovodi organizator referendumske kampanje i koje počinju od dana raspisivanja referenduma i okončavaju se danom održavanja referenduma, u svrhu javnog predstavljanja referendumskih predloga i pozivanja građana da se na referendumu izjasne za ili protiv predložene odluke koja je predmet referenduma i koje obuhvataju: organizovanje i održavanje skupova; promociju, izradu i podelu reklamnog materijala, brošura, lifleta i publikacija; oglašavanje; korišćenje medijskih, marketinških, PR i konsultantskih usluga.

U cilju sprovođenja referendumske kampanje ne mogu se građanima obećavati ili davati bilo kakva materijalna sredstva iz privatnih i javnih izvora niti se može obećavati bilo kakav vid nematerijalne pomoći.

Ne smatra se referendumskom kampanjom u smislu ovog zakona obaveštavanje građana o raspisanom referendumu, kao ni pozivanje građana da učestvuju na referendumu.

Ne smatra se referendumskom kampanjom u smislu ovog zakona vršenje poslova iz nadležnosti državnih i drugih organa utvrđenih ovim zakonom.

Javni funkcioneri ne mogu u tom svojstvu, niti u situacijama u kojima se nalaze povodom vršenja javne funkcije, voditi referendumsku kampanju niti mogu u svojstvu javnog funkcionera učestvovati u aktivnostima organizatora referendumske kampanje.

Organizator referendumske kampanje

Član 28.

Organizator referendumske kampanje može biti svako domaće pravno lice, dva ili više pravnih lica na osnovu zaključenog sporazuma, kao i grupa građana obrazovana sporazumom u skladu sa propisima kojima se uređuju izbori za narodne poslanike.

Organizator referendumske kampanje ne može biti: državni organ, organ autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave; javna ustanova i javno preduzeće; privredno društvo i preduzetnik koji obavlja usluge od opšteg interesa; ustanova i privredno društvo sa učešćem državnog kapitala; druga fizička i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja; priređivači igara na sreću; uvoznici, izvoznici i proizvođači akciznih proizvoda; pravna lica i preduzetnici koji imaju dospele, a neizmirene obaveze po osnovu javnih prihoda; strana država; strano fizičko ili pravno lice, izuzev stranog fizičkog lica kojem je odobreno stalno nastanjenje u skladu sa zakonom kojim su uređeni uslovi za boravak stranaca u Republici Srbiji; međunarodno političko udruženje.

Način finansiranja referendumske kampanje

Član 29.

Za finansiranje troškova referendumske kampanje organizator kampanje može koristiti sopstvena sredstva, kao i prikupljati i koristiti sredstva iz drugih privatnih izvora.

Na prikupljanje sredstava iz stava 1. ovog člana i korišćenje sopstvenih sredstava shodno se primenjuju pravila o finansiranju izborne kampanje u skladu sa zakonom kojim se uređuje finansiranje političkih aktivnosti.

Zabranjeno je finansiranje troškova referendumske kampanje od strane fizičkih i pravnih lica iz člana 28. stav 2. ovog zakona, kao i od strane anonimnih

darodavaca, izuzev stranih fizičkih lica kojima je odobreno stalno nastanjenje u skladu sa zakonom kojim su uređeni uslovi za boravak stranaca u Republici Srbiji.

Zabranjeno je pružanje usluga oglašavanja koje se smatra referendumskom kampanjom u smislu ovog zakona pravnim licima i grupama građana čiji nazivi nisu objavljeni u skladu sa članom 33. stav 5. ovog zakona.

Za sprovođenje aktivnosti u okviru referendumске kampanje, zabranjeno je javnim funkcionerima, državnim službenicima i službenicima u autonomnoj pokrajini i jedinici lokalne samouprave da koriste sredstva budžeta kojima raspolažu za potrebe obavljanja svojih službenih dužnosti.

Organizatorima referendumске kampanje je zabranjeno da u toku kampanje koriste javne resurse, uključujući službene prostorije, vozila, veb prezentacije i inventar državnih, pokrajinskih i lokalnih organa, javnih ustanova i javnih preduzeća, osim onim fizičkim licima koji, u svojstvu javnih funkcionera, koriste javne resurse radi zaštite lične bezbednosti, ukoliko je takva upotreba javnih resursa uređena propisima iz te oblasti ili odlukom službi koje se staraju o bezbednosti javnih funkcionera.

Organizator referendumске kampanje može da koristi za kampanju prostorije i usluge organa Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao i drugih organizacija čiji su oni osnivači, ukoliko su te prostorije i usluge dostupne pod jednakim uslovima svim organizatorima referendumске kampanje, na osnovu javno dostupne odluke tih organa i organizacija.

Troškovi referendumске kampanje

Član 30.

Troškovi referendumске kampanje su troškovi sprovođenja svih aktivnosti iz člana 27. stav 1. ovog zakona.

Sredstva prikupljena za finansiranje troškova referendumске kampanje mogu se koristiti samo za aktivnosti iz stava 1. ovog člana.

Na svako oglašavanje u medijima primenjuju se propisi i pravila kojima se uređuje postupanje medija u izbornoj kampanji.

Poseban račun za finansiranje referendumске kampanje

Član 31.

U svrhu prikupljanja sredstava za finansiranje referendumске kampanje iz člana 29. stav 1. ovog zakona, nakon raspisivanja referenduma organizator referendumске kampanje otvara poseban račun koji se ne može koristiti u druge svrhe.

Račun iz stava 1. ovog člana u ime dva ili više pravnih lica otvara jedno od tih pravnih lica određeno sporazumom iz člana 28. stav 1. ovog zakona.

Račun iz stava 1. ovog člana u ime grupe građana otvara lice određeno sporazumom iz člana 28. stav 1. ovog zakona.

Sva sredstva namenjena za finansiranje referendumске kampanje uplaćuju se na račun iz stava 1. ovog člana i sva plaćanja troškova referendumске kampanje vrše se sa tog računa.

Organizator referendumске kampanje je dužan da zatvori račun iz stava 1. ovog člana pre podnošenja izveštaja o troškovima referendumске kampanje iz člana 32. ovog zakona.

Izveštaj o troškovima referendumske kampanje

Član 32.

Organizator referendumske kampanje dužan je da agenciji nadležnoj za sprečavanje korupcije (u daljem tekstu: Agencija) podnese izveštaj o troškovima referendumske kampanje, u roku od 30 dana od dana objavljivanja ukupnih rezultata referenduma.

Izveštaj o troškovima referendumske kampanje objavljuje se na veb prezentaciji Agencije, u roku od sedam dana od dana prijema urednog i u propisanoj formi podnetog izveštaja.

Sadržinu i način podnošenja izveštaja o troškovima referendumske kampanje uređuje direktor Agencije.

U vršenju kontrole izveštaja o troškovima referendumske kampanje Agencija ima obaveze i ovlašćenja predviđena zakonom kojim se uređuje finansiranje političkih aktivnosti.

Ovlašćeno lice

Član 33.

Odgovarajućom odlukom organizatora referendumske kampanje mora biti određeno ovlašćeno lice koje je odgovorno za korišćenje sredstava za finansiranje referendumske kampanje, podnošenje izveštaja i kontakt sa Agencijom.

Dva ili više pravnih lica, odnosno grupa građana određuje ovlašćeno lice iz stava 1. ovog člana sporazumom o svom obrazovanju.

U roku od tri dana od dana otvaranja računa za finansiranje referendumske kampanje, organizator referendumske kampanje je dužan da Agenciji dostavi podatke o licu iz stava 1. ovog člana.

Organizator referendumske kampanje je dužan da, u slučaju bilo kakve promene ovlašćenog lica, Agenciju obavesti o nastaloj promeni u roku od tri dana od nastanka promene.

U roku do 48 sati od dobijanja podataka o ovlašćenom licu iz stava 1. ovog člana, Agencija na svojoj veb prezentaciji objavljuje naziv organizatora referendumske kampanje (naziv pravnog lica, odnosno naziv dva ili više pravnih lica ili grupe građana utvrđen sporazumom iz člana 28. stav 1. ovog zakona).

Shodna primena

Član 34.

Na organizovanje kampanje za podršku narodnoj inicijativi shodno se primenjuju odredbe ovog zakona kojima se uređuje referendumska kampanja.

Na pitanja koja nisu uređena ovim zakonom, a tiču se referendumske kampanje, shodno se primenjuju odredbe zakona koji uređuje finansiranje političkih aktivnosti.

Javnost referendumske procedure

Član 35.

Sprovođenje referenduma i rad organa za sprovođenje referenduma mogu pratiti domaći i strani posmatrači, shodno propisima kojima se uređuje praćenje izbora za narodne poslanike, s tim da pravo posmatranja rada organa za sprovođenje referenduma može imati i organizator referendumske kampanje.

Referendumsko pitanje

Član 36.

Pitanje o kome se građani izjašnjavaju na referendumu mora biti izraženo jasno i nedvosmisleno, tako da se na njega može odgovoriti rečju „za” ili „protiv”, odnosno rečju „da” ili „ne”, a ne sme biti izraženo tako da daje prednost ili sugerše jedan od mogućih odgovora.

Pre donošenja odluke o raspisivanju referenduma, odbor Narodne skupštine nadležan za ustavna pitanja odnosno nadležno radno telo pokrajinske skupštine ili skupštine jedinice lokalne samouprave dužan je da pribavi pozitivno mišljenje nadležne komisije o predlogu referendumskeg pitanja sa ponuđenim odgovorima.

U slučaju referenduma na zahtev birača, mišljenje nadležne komisije iz stava 2. ovog člana pribavlja se u postupku verifikacije predloga za sprovođenje narodne inicijative.

Nadležna komisija je dužna da dostavi mišljenje u roku od osam dana od dana prijema predloga referendumskeg pitanja.

Ako nadležna komisija ne dostavi mišljenje u roku iz stava 4. ovog člana, smatraće se da je dato pozitivno mišljenje.

Glasački listić

Član 37.

Glasački listić za izjašnjavanje na referendumu sadrži: oznaku vrste referenduma, datum održavanja referenduma, pitanje o kome građani treba da se izjasne na referendumu, reči „za” i „protiv”, odnosno „da” i „ne” štampane jedna pored druge, uputstvo o načinu glasanja i otisak pečata organa koji sprovodi referendum.

Glasačke listiće priprema nadležna komisija, a štampaju se na jednom mestu i pod kontrolom tri lica određena od strane nadležne komisije.

Glasačke listiće i ostali materijal za izjašnjavanje na republičkom referendumu štampa Javno preduzeće „Službeni glasnik”.

Glasanje

Član 38.

Građani koji su upisani u izvod iz biračkog spiska glasaju na glasačkom mestu na kojem su upisani u izvod iz biračkog spiska, zaokruživanjem jednog od mogućih odgovora na glasačkom listiću.

Građani koji nisu u mogućnosti da glasaju na glasačkom mestu, odnosno da sami glasaju, glasačko pravo ostvaruju primenom propisa koji uređuju izbore za narodne poslanike.

Prilikom glasanja iz stava 2. ovog člana moraju se obezbediti svi uslovi za slobodno izjašnjavanje građana i javnost referendumske procedure, u skladu sa ovim zakonom.

Glasanje u posebnim situacijama

Član 39.

Kada se usled elementarne nepogode, epidemije ili drugih razloga glasanje na pojedinim glasačkim mestima ne može sprovesti po pravilima ovog zakona a da se time ne ugroze bezbednost i zdravlje glasača, nadležna komisija, pošto pribavi mišljenje od nadležnih državnih organa, propisuje posebna pravila po kojima se formiraju glasački odbori, vrši primopredaja glasačkog materijala i sprovodi glasanje na tim glasačkim mestima.

Nadležna komisija ni u kom slučaju ne može obrazovati glasački odbor koji ima manje od tri člana, niti može odstupiti od pravila propisanih za izbor narodnih poslanika, a tiču se: utvrđivanja ispravnosti i potpunosti izbornog materijala, postupanja kada je izborni materijal nepotpun ili neispravan, uređenja biračkog mesta, provere ispravnosti glasačke kutije, glasanja na biračkom mestu, poučavanja birača, posebnih jemstava tajnosti glasanja i održavanja reda na biračkom mestu.

Utvrđivanje rezultata glasanja

Član 40.

Glasački odbor po završenom glasanju utvrđuje rezultate glasanja na samom glasačkom mestu.

Ako se rezultat glasanja ne može utvrditi na samom glasačkom mestu a da se time ne dovede u opasnost bezbednost i zdravlje članova glasačkog odbora i bezbednost glasačkog materijala, nadležna komisija može propisati da se glasački materijal premesti na drugo mesto i tamo utvrdi rezultat glasanja.

Prilikom premeštanja glasačkog materijala glasački odbor je dužan da na glasačkoj kutiji zapečati otvor za ubacivanje glasačkih listića, kao i da neupotrebljene glasačke listiće i izvod iz biračkog spiska stavi u posebne koverte koje pečati.

Nevažeći glasački listić je onaj na kome su zaokružena oba moguća odgovora ili nijedan od mogućih odgovora ili koji je tako popunjen da se ne može sa sigurnošću utvrditi kako se građanin izjasnio.

U zapisnik koji glasački odbor sastavlja unose se: datum i mesto održavanja glasanja; glasačko mesto; predlog koji je stavljen na referendum; lična imena članova glasačkog odbora; broj građana s biračkim pravom na biračkom mestu; broj građana koji je glasao; broj primljenih, neupotrebljenih i nevažećih glasačkih listića i broj glasova datih za svaki od mogućih odgovora.

Nadležna komisija može propisati i druge činjenice od značaja za tok glasanja i utvrđivanje rezultata glasanja koje se unose u zapisnik o radu glasačkog odbora.

Zapisnik potpisuju svi prisutni članovi glasačkog odbora i dostavljaju ga, zajedno sa ostalim materijalima sa glasanja, izornoj komisiji jedinice lokalne samouprave odnosno potkomisiji, u roku od 12 sati od zatvaranja glasačkog mesta.

Utvrđivanje i objavljivanje rezultata referenduma i čuvanje glasačkog materijala

Član 41.

Ukupni rezultati republičkog i pokrajinskog referenduma se utvrđuju u roku od 48 sati od kada je nadležna komisija dobila sve rezultate glasanja koje utvrđuju potkomisije.

Potkomisija utvrđuje rezultate glasanja sa svih glasačkih mesta sa svoje teritorije u roku od 48 sati od zatvaranja glasačkih mesta i dostavlja ih nadležnoj komisiji u roku od 24 sata od utvrđivanja rezultata glasanja.

Ako potkomisija ne utvrdi rezultate glasanja u skladu sa odredbama ovog zakona, nadležna komisija preuzima celokupni glasački materijal i utvrđuje rezultate glasanja na teritoriji te potkomisije.

Ukupni rezultati referenduma u jedinici lokalne samouprave utvrđuju se u roku od 48 sati od zatvaranja glasačkih mesta.

Rezultati referenduma se objavljuju na način na koji se objavljuje i odluka o raspisivanju referenduma.

Glasački listići i izvodi iz biračkog spiska čuvaju se godinu dana od dana objavljivanja izveštaja o ukupnim rezultatima referenduma.

Ostali glasački materijal i dokumentacija u vezi sa sprovođenjem referenduma čuva se u skladu sa propisima kojima se uređuje čuvanje arhivske građe i dokumentarnog materijala.

Sprovođenje odluke

Član 42.

Ako su građani na referendumu doneli odluku o potvrđivanju akta, taj akt se smatra usvojenim danom održavanja referenduma i proglašava se u skladu sa Ustavom i zakonom, odnosno u skladu sa statutom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave, a ako građani na referendumu nisu potvrdili akt smatra se da taj akt nije ni donet.

Na način utvrđen u stavu 1. ovog člana postupa se i kada je na referendumu usvojen akt čije je donošenje predloženo zahtevom birača.

Kad su se građani na referendumu prethodno izjasnili o određenom pitanju, organ koji donosi akt kojim se uređuje to pitanje dužan je da ga donese u skladu sa rezultatima referenduma u roku od 120 dana od dana održavanja referenduma.

Kada su se građani na referendumu izjasnili za izmenu ili ukidanje akta koji je donela skupština, skupština obavezuje nadležno radno telo da pripremi predlog odgovarajućeg pravnog akta i dužna je da o tom aktu odluči u roku od 120 dana od dana održavanja referenduma.

Odredba stava 4. ovog člana se ne odnosi na postupak potvrđivanja promene Ustava.

Obaveznost odluke

Član 43.

Skupština može doneti akt suprotan aktu odnosno pitanju potvrđenom na referendumu ili izmenama i dopunama tog akta menjati suštinu potvrđenog akta odnosno pitanja tek po isteku dve godine od dana održavanja referenduma, uz obavezu sprovođenja savetodavnog referenduma o tom pitanju.

Obaveznost odluke iz stava 1. ovog člana ne postoji u slučaju sprovođenja savetodavnog referenduma.

Ponovno raspisivanje referenduma

Član 44.

Ako su građani na referendumu doneli odluku protiv potvrđivanja akta odnosno pitanja koje je bilo predmet izjašnjavanja, o tom aktu, odnosno pitanju ne može se ponovo odlučivati na referendumu u roku kraćem od godinu dana od dana održavanja referenduma.

Finansiranje sprovođenja referenduma

Član 45.

Finansijska sredstva za sprovođenje republičkog referenduma se obezbeđuju iz republičkog budžeta, a za sprovođenje pokrajinskog referenduma ili referenduma u jedinici lokalne samouprave iz pokrajinskog budžeta, odnosno budžeta jedinice lokalne samouprave.

2. Republički referendum

Predmet odlučivanja

Član 46.

Narodna skupština raspisuje referendum za teritoriju Republike Srbije kada građani treba da odluče:

- 1) o pitanju za koje je to Ustavom određeno;
- 2) o pitanju iz nadležnosti Narodne skupštine na zahtev većine svih narodnih poslanika;
- 3) o pitanju iz nadležnosti Narodne skupštine na zahtev najmanje 100.000 birača.

Referendum o promeni Ustava

Član 47.

U slučaju da je Narodna skupština, prema Ustavu, dužna da akt o promeni Ustava stavi na republički referendum radi potvrđivanja, Narodna skupština donosi odluku o raspisivanju referenduma istovremeno sa usvajanjem tog akta.

U slučaju da Ustav ne predviđa obavezu potvrđivanja akta o promeni Ustava na republičkom referendumu, Narodna skupština može da, istovremeno sa usvajanjem tog akta, donese odluku o raspisivanju referenduma radi njegovog potvrđivanja.

Pitanja o kojima se ne može raspisati referendum

Član 48.

Predmet referenduma ne mogu biti obaveze koje proizlaze iz međunarodnih ugovora, zakoni koji se odnose na ljudska i manjinska prava i slobode, poreski i drugi finansijski zakoni, budžet i završni račun, uvođenje vanrednog stanja i amnestija, kao ni pitanja koja se tiču izbornih nadležnosti Narodne skupštine.

Predmet referenduma na kom se odlučuje o pitanju koje se uređuje aktom niže pravne snage od zakona, mora biti saglasan Ustavu i zakonu.

Referendum na određenom delu teritorije

Član 49.

Narodna skupština može raspisati i referendum za deo teritorije Republike Srbije (više jedinica lokalne samouprave) ako se pitanje o kojem se odlučuje odnosi isključivo na taj deo teritorije.

Na republičkom referendumu koji je raspisan za deo teritorije Republike Srbije izjašnjavaju se samo građani sa prebivalištem i interno raseljena lica prema prijavljenom boravištu, na tom delu teritorije.

Republički referendum za deo teritorije Republike Srbije može se raspisati i radi pribavljanja mišljenja građana o odluci koja treba da bude doneta u vezi sa određenim pitanjem, a obavezno se raspisuje pre donošenja odluke o osnivanju, ukidanju ili promeni teritorije autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave.

Republički referendum na zahtev građana

Član 50.

Kada najmanje 100.000 birača podnese zahtev za raspisivanje referenduma, predsednik Narodne skupštine dostavlja taj zahtev narodnim poslanicima, Vladi i odboru Narodne skupštine nadležnom za ustavna pitanja (u daljem tekstu: nadležni

odbor Narodne skupštine).

Postupak podnošenja zahteva i odlučivanje

Član 51.

Zahtev za raspisivanje referenduma podnosi se Narodnoj skupštini u pisanom obliku, sa obrazloženjem akta odnosno pitanja koje je predmet referenduma.

Nadležni odbor Narodne skupštine utvrđuje da li je zahtev iz stava 1. ovog člana podnet od strane Ustavom ovlašćenog predlagača i u propisanom obliku, kao i to da li predmet spada u nadležnost Narodne skupštine i da li se odnosi na pitanja obuhvaćena članom 48. ovog zakona koji propisuje šta ne može biti predmet referenduma.

Na sednicu nadležnog odbora Narodne skupštine poziva se predstavnik podnosioca zahteva.

Ako predstavnik iz stava 3. ovog člana nije određen, na sednicu nadležnog odbora Narodne skupštine poziva se prvi potpisani narodni poslanik, odnosno birač.

Ako utvrdi da su ispunjeni propisani uslovi za postupanje po zahtevu, nadležni odbor Narodne skupštine podnosi Narodnoj skupštini predlog odluke o raspisivanju referenduma, a ukoliko utvrdi da nisu ispunjeni propisani uslovi za postupanje po zahtevu, nadležni odbor Narodne skupštine ostavlja naknadni rok od 15 dana podnosiocu zahteva za otklanjanje nedostataka.

Ako podnosilac zahteva ne otkloni nedostatke u roku iz stava 5. ovog člana, Narodna skupština će doneti rešenje o odbacivanju zahteva.

Narodna skupština razmatra zahtev iz stava 1. ovog člana najkasnije u roku od šest meseci od dana podnošenja.

Nakon okončanja rasprave, Narodna skupština odlučuje o usvajanju zahteva.

Postupak raspisivanja referenduma za slučaj promene Ustava bliže se uređuje Poslovníkom Narodne skupštine.

Ukoliko Narodna skupština odbaci zahtev za raspisivanje referenduma na zahtev birača, podnosilac zahteva može podneti tužbu Upravnom sudu ako smatra da je Narodna skupština nepravilno postupila prilikom odlučivanja o zahtevu za raspisivanje referenduma.

Tužba se podnosi u roku od 15 dana od dana dobijanja rešenja Narodne skupštine ili od dana isteka roka za odlučivanje o zahtevu.

Upravni sud rešava po tužbi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe i njegova odluka po tužbi je pravnosnažna.

3. Pokrajinski referendum i referendum u jedinici lokalne samouprave

Predmet pokrajinskog referenduma

Član 52.

Na referendumu koji se raspisuje za teritoriju autonomne pokrajine ili deo njene teritorije (pokrajinski referendum) građani odlučuju o pitanjima za koja je to statutom autonomne pokrajine određeno i o pitanjima iz nadležnosti skupštine autonomne pokrajine za koja to odluči skupština autonomne pokrajine na zahtev većine od ukupnog broja svih poslanika ili na zahtev najmanje 30.000 birača koji imaju prebivalište na teritoriji autonomne pokrajine.

Predmet pokrajinskog referenduma mogu biti pitanja koja su statutom autonomne pokrajine utvrđena kao nadležnost skupštine autonomne pokrajine,

izuzev pitanja utvrđenih članom 48. ovog zakona.

Pokrajinski referendum na zahtev građana

Član 53.

Zahtev za raspisivanje referenduma podnosi se skupštini autonomne pokrajine u pisanom obliku, sa obrazloženjem akta odnosno pitanja koje je predmet referenduma.

Ukoliko nisu ispunjeni uslovi propisani ovim zakonom, skupština autonomne pokrajine ostavlja naknadni rok od 15 dana podnosiocu zahteva za otklanjanje nedostataka.

Ako podnosilac zahteva ne otkloni nedostatke u roku iz stava 2. ovog člana, skupština autonomne pokrajine će doneti rešenje o odbacivanju zahteva.

Kada statutom autonomne pokrajine utvrđeni broj birača podnese zahtev za raspisivanje referenduma, a skupština autonomne pokrajine smatra da se ne radi o pitanju iz njene nadležnosti ili da nije u saglasnosti sa članom 48. ovog zakona ili statutom autonomne pokrajine, skupština je dužna da donese rešenje kojim se odbacuje zahtev, na prvoj narednoj sednici.

Ukoliko skupština odbaci zahtev za raspisivanje referenduma na zahtev birača, podnosilac zahteva može podneti tužbu Upravnom sudu ako smatra da je skupština nepravilno postupila prilikom odlučivanja o zahtevu za raspisivanje referenduma.

Tužba se podnosi u roku od 15 dana od dana dobijanja rešenja skupštine ili od dana isteka roka za odlučivanje.

Upravni sud rešava po tužbi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe i njegova odluka po tužbi je pravnosnažna.

Predmet referenduma u jedinici lokalne samouprave

Član 54.

Na referendumu koji se raspisuje za teritoriju jedinice lokalne samouprave ili za deo njene teritorije (referendum u jedinici lokalne samouprave) građani odlučuju o pitanjima za koja je to statutom jedinice lokalne samouprave određeno kao i o pitanjima iz nadležnosti skupštine jedinice lokalne samouprave za koja to odluči ta skupština na zahtev većine od ukupnog broja odbornika ili na zahtev najmanje 10% birača koji imaju prebivalište na teritoriji jedinice lokalne samouprave.

Predmet referenduma u jedinici lokalne samouprave mogu biti pitanja koja su statutom jedinice lokalne samouprave utvrđena kao nadležnost skupštine jedinice lokalne samouprave, izuzev pitanja utvrđenih članom 48. ovog zakona.

Referendum u jedinici lokalne samouprave na zahtev građana

Član 55.

Zahtev za raspisivanje referenduma podnosi se skupštini jedinice lokalne samouprave u pisanom obliku, s obrazloženjem akta odnosno pitanja koje je predmet referenduma.

Ukoliko nisu ispunjeni uslovi propisani ovim zakonom, skupština jedinice lokalne samouprave ostavlja naknadni rok od 15 dana podnosiocu zahteva za otklanjanje nedostataka.

Ako podnosilac zahteva ne otkloni nedostatke u roku iz stava 2. ovog člana, skupština jedinice lokalne samouprave će doneti rešenje o odbacivanju zahteva.

Kada zakonom utvrđeni broj birača podnese zahtev za raspisivanje

referenduma, a skupština jedinice lokalne samouprave smatra da se ne radi o pitanju iz njene nadležnosti ili da nije u saglasnosti sa članom 48. ovog zakona, statutom autonomne pokrajine ili statutom jedinice lokalne samouprave, skupština je dužna da donese rešenje kojim se odbacuje zahtev, na prvoj narednoj sednici.

Ukoliko skupština odbaci zahtev za raspisivanje referenduma na zahtev birača, podnosilac zahteva može podneti tužbu Upravnom sudu ako smatra da je skupština nepravilno postupila prilikom odlučivanja o zahtevu za raspisivanje referenduma.

Tužba se podnosi u roku od 15 dana od dana dobijanja rešenja skupštine ili od dana isteka roka za odlučivanje.

Upravni sud rešava po tužbi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe i njegova odluka po tužbi je pravnosnažna.

III. NARODNA INICIJATIVA

Pojam narodne inicijative

Član 56.

Narodnom inicijativom građani predlažu donošenje, izmenu, dopunu ili prestanak važenja Ustava, zakona, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti Narodne skupštine, odnosno statuta, drugih propisa i opštih akata iz nadležnosti skupštine autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave i podnose druge predloge u skladu sa Ustavom i zakonom, odnosno statutom autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave.

Oblik narodne inicijative

Član 57.

Narodna inicijativa se može podneti u obliku:

1) opšteg predloga za donošenje, izmenu, dopunu ili prestanak važenja odgovarajućeg akta ili za rešavanje određenog pitanja, s tim da se iz predloga jasno vide pravci promena, odnosno rešenja koje se predlaže (opšta inicijativa), ili

2) konkretnog predloga za donošenje, izmenu ili ukidanje odgovarajućeg akta, sa izrađenim predlogom pravnog akta i obrazloženjem (konkretizovana inicijativa),

Kad je predmet narodne inicijative akt kojim se predlaže izmena ili dopuna određenog pravnog akta, izmene moraju biti pripremljene tako da su usklađene sa delom pravnog akta koji se ne menja i ostaje na snazi i da zajedno čine pravno i logički usklađenu celinu.

Opšti i konkretizovan predlog iz stava 1. ovog člana može biti podnet i radi sprovođenja referenduma.

Inicijativni odbor

Član 58.

Radi ostvarivanja narodne inicijative građani obrazuju inicijativni odbor od najmanje tri člana koji imaju biračko pravo.

Inicijativni odbor može obrazovati posebne odbore za prikupljanje potpisa na pojedinim mestima.

Obaveštenje o predlogu

Član 59.

Inicijativni odbor formuliše predlog u jednom od oblika predviđenih članom 57.

ovog zakona, potpisuje ga i podnosi skupštini nadležnoj za donošenje akta, odnosno za rešavanje pitanja, radi obaveštavanja i verifikacije predloga.

Predlog se može podneti u pismenoj ili elektronskoj formi.

Ako se predlog podnosi radi sprovođenja referenduma, u predlogu se obavezno navodi i predlog referenduskog pitanja sa ponuđenim odgovorima.

Predlog dostavljen u elektronskoj formi mora biti potpisan kvalifikovanim elektronskim potpisom članova inicijativnog odbora, odnosno u skladu sa uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa.

Predlog obavezno sadrži podatke o ličnosti članova inicijativnog odbora (ime i prezime, prebivalište, adresa) koji se objavljuju posle verifikacije predloga.

Predlog se evidentira u evidenciji primljenih predloga i o njegovom prijemu se inicijativnom odboru izdaje potvrda.

Od momenta podnošenja predloga, predlog se ne može dopunjavati i menjati, osim radi otklanjanja nedostataka u postupku verifikacije predloga.

Verifikacija predloga

Član 60.

Predsednik skupštine kojoj je inicijativni odbor podneo predlog utvrđuje da li je predlog formulisan u skladu sa čl. 48, 57. i 59. ovog zakona i da li se odnosi na pitanja iz nadležnosti skupštine i, ako to jeste slučaj, obaveštava o tome inicijativni odbor u roku od 15 dana (verifikacija predloga).

Ako se predlog podnosi radi sprovođenja referenduma, predsednik skupštine ga dostavlja nadležnoj komisiji radi davanja mišljenja o predlogu referenduskog pitanja shodno odredbama člana 36. ovog zakona.

Ukoliko nisu ispunjeni uslovi propisani ovim zakonom, predsednik skupštine određuje naknadni rok od 15 dana inicijativnom odboru za otklanjanje nedostataka.

Ako inicijativni odbor ostane pri podnetom predlogu, a predsednik skupštine smatra da podneti predlog nije formulisan u skladu sa čl. 48, 57. i 59. ovog zakona ili da se ne odnosi na pitanja iz nadležnosti skupštine, dužan je da taj predlog uvrsti u predlog dnevnog reda prve naredne sednice skupštine i o tome obavesti inicijativni odbor.

Sednici skupštine, na kojoj se razmatra podneti predlog, prisustvuje predstavnik podnosioca predloga.

Ako predstavnik podnosioca predloga nije određen, na sednicu skupštine poziva se prvi potpisani u inicijativnom odboru.

Skupština može odlučiti da verifikuje ili odbaci podneti predlog, a predsednik skupštine obaveštava inicijativni odbor o odluci skupštine u roku od sedam dana od dana donošenja odluke.

Ako predsednik skupštine odnosno skupština ne postupi u skladu sa st. 1. 3. i 7. ovog člana, smatraće se da je predlog verifikovan.

Prikupljanje potpisa

Član 61.

Inicijativni odbor može otpočeti sa prikupljanjem potpisa po dobijanju obaveštenja od predsednika skupštine o verifikaciji predloga, a dužan je da prikupljanje potpisa okonča i podnese listu potpisnika skupštini najkasnije u roku od 90 dana od dana dobijanja tog obaveštenja.

U slučaju iz člana 60. stav 8. ovog zakona, rok za prikupljanje potpisa počinje da teče od isteka roka za obaveštavanje inicijativnog odbora o verifikaciji predloga odnosno od završetka sednice skupštine na kojoj je skupština trebalo da odluči o verifikaciji predloga.

Ako inicijativni odbor do isteka roka iz st. 1. i 2. ovog člana ne podnese listu potpisnika skupštini, smatra se da narodna inicijativa nije ni podneta.

Način prikupljanja potpisa

Član 62.

Inicijativni odbor je dužan da na mestima prikupljanja potpisa istakne kopiju predloga za koji se prikupljaju potpisi.

Prikupljanjem potpisa se ne može u značajnoj meri ometati uobičajeno korišćenje mesta na kojima se prikupljaju potpisi, niti kršiti propisi o javnom redu.

Ako se korišćenjem mesta za prikupljanje potpisa u značajnoj meri ometa njihovo uobičajeno korišćenje ili krše propisi o javnom redu, nadležna organizaciona jedinica ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove može zabraniti dalje prikupljanje potpisa na tim mestima.

Potpis je moguće dati i elektronski, u skladu sa uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa.

Kao mesto prikupljanja potpisa iz stava 4. ovog člana prijavljuje se internet adresa na Portalu eUprava, radi ostvarivanja narodne inicijative.

Obaveštavanje građana o inicijativi i kampanja

Član 63.

Inicijativni odbor može da vodi kampanju za narodnu inicijativu i da poziva građane da se priključe toj inicijativi, uz poštovanje principa dobrovoljnosti i slobode mišljenja svakog građanina.

Za priključivanje građana narodnoj inicijativi i prikupljanje potpisa ne mogu se obećavati ili davati bilo kakva materijalna sredstva iz privatnih i javnih izvora niti pružati ili obećavati bilo kakav vid nematerijalne pomoći.

Finansiranje i troškovi kampanje

Član 64.

Nakon dobijanja obaveštenja odnosno proteka roka za obaveštavanje iz člana 60. ovog zakona, inicijativni odbor može početi sa prikupljanjem sredstava za finansiranje kampanje za sprovođenje narodne inicijative.

Na prikupljanje sredstava za finansiranje kampanje i troškova za narodnu inicijativu primenjuju se odredbe čl. 28. do 34. ovog zakona, osim odredaba zakona kojim se uređuje finansiranje političkih aktivnosti, u delu visine priloga.

Sadržina liste potpisnika

Član 65.

Potpisi građana prikupljaju se na obrascu liste potpisnika narodne inicijative, koji sadrži:

- 1) ime, prezime i potpise članova inicijativnog odbora, odnosno odbora koji je prikupljao potpise;
- 2) naznačenje predloga za koji se prikupljaju potpisi sa prijemnim brojem skupštine;

3) redni broj potpisnika inicijative, njegovo čitko ispisano ime i prezime, mesto prebivališta odnosno boravišta, adresu, jedinstveni matični broj građana i potpis;

4) datum i mesto prikupljanja potpisa.

Građanin se može samo jednom potpisati na listi potpisnika narodne inicijative, a dati potpis se ne može povući.

Podaci o ličnosti potpisnika narodne inicijative dostupni su samo organima nadležnim za sprovođenje narodne inicijative i ne mogu se objaviti.

Lista potpisnika podnosi se skupštini i na obrascu u elektronskom formatu utvrđenom uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa.

Dovoljan broj potpisa

Član 66.

Kao dovoljan broj potpisa za narodnu inicijativu smatra se najmanji broj potpisa utvrđen Ustavom, zakonom odnosno statutom autonomne pokrajine.

Proveravanje ispunjenosti uslova

Član 67.

Nadležni odbor Narodne skupštine, odnosno nadležno radno telo pokrajinske skupštine ili skupštine jedinice lokalne samouprave utvrđuje, u roku od 30 dana od podnošenja narodne inicijative sa listom potpisnika, da li je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu sa odredbama ovog zakona i da li je prikupljen dovoljan broj potpisa i o tome obaveštava predsednika skupštine.

Proveru liste potpisnika vrši nadležna komisija.

Lista potpisnika narodne inicijative u elektronskom obliku proverava se poređenjem podataka o potpisnicima sa podacima u biračkom spisku.

Proveru iz stava 3. ovog člana vrši ministarstvo nadležno za poslove vođenja jedinstvenog biračkog spiska za listu potpisnika narodne inicijative koja je podneta republičkoj ili pokrajinskoj skupštini, a nadležni organ uprave jedinice lokalne samouprave za listu potpisnika koja je podneta skupštini te jedinice lokalne samouprave.

Ako utvrdi da lista potpisnika nije sačinjena u skladu sa odredbama ovog zakona ili da nije prikupljen dovoljan broj potpisa, nadležni odbor Narodne skupštine, odnosno nadležno radno telo pokrajinske skupštine ili skupštine jedinice lokalne samouprave obaveštava o tome inicijativni odbor u roku od sedam dana i određuje rok za otklanjanje tih nedostataka, koji ne može biti kraći od 15 dana.

Ako inicijativni odbor u određenom roku ne otkloni nedostatke, skupština će doneti rešenje o odbacivanju narodne inicijative.

Kada se smatra da je inicijativa pokrenuta

Član 68.

Kada se utvrdi da je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu sa odredbama ovog zakona i da je prikupljen dovoljan broj potpisa za nju, predsednik skupštine, u roku od sedam dana, o tome obaveštava inicijativni odbor.

Dostavljanjem obaveštenja predsednika skupštine inicijativnom odboru smatra se da je narodna inicijativa pokrenuta.

Ako predsednik skupštine ne postupi u skladu sa stavom 1. ovog člana, smatraće se da je inicijativa pokrenuta danom isteka roka u kojem je nadležni odbor

Narodne skupštine, odnosno nadležno radno telo pokrajinske skupštine ili skupštine jedinice lokalne samouprave bio dužan da utvrdi da li je lista potpisnika narodne inicijative sačinjena u skladu sa odredbama ovog zakona i da li je prikupljen dovoljan broj potpisa.

Odlučivanje o inicijativi

Član 69.

Narodna skupština je dužna da o predlogu sadržanom u pokrenutoj narodnoj inicijativi odluči na prvoj narednoj sednici u redovnom zasedanju a najkasnije u roku od šest meseci od dana pokretanja narodne inicijative, na način i po postupku utvrđenim Ustavom i zakonom ili poslovníkom Narodne skupštine.

Skupština autonomne pokrajine odnosno jedinice lokalne samouprave dužna je da o predlogu sadržanom u pokrenutoj narodnoj inicijativi odluči na prvoj narednoj sednici odnosno najkasnije u roku od 90 dana od dana pokretanja narodne inicijative, na način i po postupku utvrđenim Ustavom i zakonom, odnosno statutom autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave ili poslovníkom skupštine.

Kada skupština prihvati opštu inicijativu, obavezuje nadležno radno telo da pripremi predlog odgovarajućeg pravnog akta i dužna je da o tom aktu odluči u roku od 120 dana od dana prihvatanja opšte inicijative.

U pripremi akta iz stava 3. ovog člana, ima pravo da učestvuje predstavnik inicijativnog odbora.

Obaveštenje o neprihvatanju inicijative

Član 70.

Kada skupština odluči da ne prihvati predlog sadržan u narodnoj inicijativi, dužna je da obrazloženu odluku o tome dostavi inicijativnom odboru i objavi na svojoj veb prezentaciji, u roku od sedam dana od dana donošenja odluke.

IV. ZAŠTITA PRAVA

Zaštita prava pred nadležnom komisijom

Član 71.

Građanin može podneti prigovor nadležnoj komisiji u roku od 48 sati od zatvaranja glasačkog mesta na kome je upisan u birački spisak, ako ga je glasački odbor neosnovano sprečio da glasa ili mu je na glasačkom mestu povređeno pravo na slobodno i tajno glasanje.

Ovlašćeni predlagač, odnosno njegov predstavnik, i svaki narodni poslanik, poslanik odnosno odbornik u zavisnosti od teritorije za koju je referendum raspisan, ima pravo da u roku od 48 sati od trenutka kad je doneta odluka, odnosno izvršena radnja ili učinjen propust nadležne komisije, glasačkog odbora ili potkomisije, podnese prigovor nadležnoj komisiji ako smatra da su time učinjene nepravilnosti u sprovođenju referenduma.

U slučaju sprovođenja referenduma o promeni Ustava, pravo na podnošenje prigovora ima i ovlašćeni predlagač promene Ustava koji je predložio promenu Ustava povodom koje je raspisan referendum.

Ako je 150.000 birača ovlašćeni predlagač koji je predložio promenu Ustava, podnosilac prigovora u ime ovlašćenog predlagača je inicijativni odbor, u skladu sa ovim zakonom.

Nadležna komisija odlučuje o prigovoru u roku od 96 sati od podnošenja prigovora.

Nadležna komisija dostavlja rešenje po prigovoru podnosiocu prigovora u pismenoj formi, neposredno ili putem pošte i objavljuje ga na svojoj veb prezentaciji.

Žalba zbog toga što u propisanom roku nije doneta odluka o prigovoru podnosi se u roku od 48 sati od časa kada je trebalo da bude doneta odluka o prigovoru.

Poništavanje i ponovno izjašnjavanje

Član 72.

Ako utvrdi da je nepravilnost učinjena na jednom ili više glasačkih mesta bitno uticala na rezultate glasanja, nadležna komisija poništiće radnje na tim glasačkim mestima i odrediti vreme njihovog ponavljanja.

Ako je do nepravilnosti u sprovođenju referendumu koji je raspisan za teritoriju Republike, odnosno autonomne pokrajine, došlo radnjom potkomisije, nadležna komisija poništiće radnje potkomisije i odrediti da se one ponove.

Žalba protiv rešenja nadležne komisije

Član 73.

Protiv rešenja nadležne komisije donetog po prigovoru iz člana 71. ovog zakona, podnosilac prigovora može podneti žalbu Upravnom sudu u roku od 96 sati od prijema tog rešenja, preko nadležne komisije.

Upravni sud rešava po žalbi iz stava 1. ovog člana u roku od 96 sati od prijema žalbe sa spisima i njegova je odluka je pravnosnažna i protiv nje se ne mogu podneti vanredna pravna sredstva predviđena zakonom kojim se uređuje upravni spor.

Tužba protiv odluke skupštine

Član 74.

Inicijativni odbor, narodni poslanici, poslanici u skupštini autonomne pokrajine i odbornici u skupštini jedinice lokalne samouprave mogu podneti tužbu Upravnom sudu ako smatraju da je skupština nepravilno postupila prilikom odlučivanja iz člana 60. stav 7. i člana 67. stav 6. ovog zakona.

Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana donošenja odluke skupštine.

Rok za rešavanje po tužbi

Član 75.

Upravni sud rešava po tužbi iz člana 74. ovog zakona u roku od 30 dana od dana prijema tužbe i njegova odluka je pravnosnažna i protiv nje se ne mogu podneti vanredna pravna sredstva predviđena zakonom kojim se uređuje upravni spor.

Postupak pred Upravnim sudom

Član 76.

O žalbi odnosno tužbi podnetoj u skladu sa ovim zakonom, Upravni sud odlučuje shodnom primenom odredaba zakona kojima se uređuje postupak u upravnim sporovima.

V. MERE ZAŠTITE REFERENDUMSKE KAMPANJE

Prekršaji organizatora referendumske kampanje

Član 77.

Novčanom kaznom od 200.000 do 2.000.000 dinara kazniće se organizator referendumske kampanje, ako:

1) postupa protivno odredbama kojima se uređuje finansiranje troškova referendumske kampanje (član 29);

2) koristi sredstva suprotno nameni za koju su prikupljena u skladu sa ovim zakonom (član 30. stav 2);

3) ne otvori i/ili ne koristi poseban račun za finansiranje referendumske kampanje (član 31);

4) ne dostavi izveštaj o troškovima referendumske kampanje u skladu sa ovim zakonom (član 32);

5) ne omogući Agenciji vršenje ovlašćenja iz ovog zakona (član 32. stav 4);

6) ne imenuje ovlašćeno lice i/ili o tome ne obavesti Agenciju (član 33. stav 3);

7) ne obavesti Agenciju o promeni ovlašćenog lica (član 33. stav 4).

Ako je organizator referendumske kampanje više domaćih pravnih lica, oni za prekršaje iz stava 1. ovog člana odgovaraju solidarno.

Za prekršaje iz stava 1. ovog člana kazniće se i ovlašćeno lice iz člana 33. ovog zakona, novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara.

Sredstva pribavljena izvršenjem prekršaja iz stava 1. tač. 1) i 2) ovog člana oduzeće se.

Prekršaji davalaca finansijskih sredstava

Član 78.

Novčanom kaznom od 200.000 do 2.000.000 dinara kazniće se pravno lice, ako ne omogući Agenciji vršenje ovlašćenja iz ovog zakona (član 32. stav 4).

Novčanom kaznom od 100.000 do 500.000 dinara kazniće se preduzetnik ako ne omogući Agenciji vršenje ovlašćenja iz ovog zakona (član 32. stav 4).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara.

VI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Shodna primena izbornih propisa

Član 79.

U pogledu glasačkih mesta, materijala za glasanje, imenovanja članova glasačkih odbora, načina rada glasačkih odbora, glasačkih listića, glasanja, utvrđivanja rezultata glasanja na glasačkim mestima i drugih pitanja u vezi sa glasanjem koja nisu uređena ovim zakonom shodno se primenjuju odgovarajuće odredbe zakona kojim se uređuje izbor narodnih poslanika.

Ako su odredbe drugih zakona, odnosno propisa koji uređuju pitanja referenduma i narodne inicijative u suprotnosti sa ovim zakonom, primenjuju se odredbe ovog zakona, osim odredaba zakona kojim se uređuje finansiranje lokalne samouprave za pitanja uvođenja samodoprinosu.

Sastav Republičke izborne komisije i glasačkih odbora za sprovođenje prvog narednog republičkog referenduma

Član 80.

Prvi naredni republički referendum koji bude sproveden po odredbama ovog

zakona sprovede Republička izborna komisija imenovana u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje izbor narodnih poslanika čiji sastav će biti proširen za još šest članova i zamenika članova imenovanih od strane Narodne skupštine na predlog predsednika Narodne skupštine, iz reda stručnjaka za izbornu pravo i izborni proces.

Prvi naredni republički referendum koji bude sproveden po odredbama ovog zakona sprovede glasački odbori u čiji stalni sastav utvrđen ovim zakonom, ulaze još po jedan član i zamenik člana imenovani od strane Republičke izborne komisije na predlog predsednika Narodne skupštine.

Prestanak važenja

Član 81.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi („Službeni glasnik RS”, br. 48/94 i 11/98).

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe člana 4. st. 3. i 4. Zakona o utvrđivanju nadležnosti Autonomne pokrajine Vojvodine („Službeni glasnik RS”, br. 99/09 i 67/12 – US), člana 47. st. 3. i 4. Zakona o glavnom gradu („Službeni glasnik RS”, br. 129/07, 83/14 - dr. zakon, 101/16 - dr. zakon i 37/19), člana 70. st. 3. i 4. Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS”, br. 129/07, 83/14 - dr. zakon, 101/16 - dr. zakon i 47/18) i člana 23. stav 3. Zakona o finansiranju lokalne samouprave („Službeni glasnik RS”, br. 62/06, 47/11, 93/12, 83/16, 104/16 - dr. zakon i 95/18 - dr. zakon).

Rok za donošenje podzakonskih propisa

Član 82.

Uredbu kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa Vlada će doneti u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Akt kojim se uređuje sadržina izveštaja o troškovima referendumske kampanje iz člana 32. stav 3. ovog zakona direktor Agencije će doneti u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Stupanje na snagu

Član 83.

Ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u odredbi člana 97. tačka 2. Ustava Republike Srbije kojom je utvrđeno da Republika Srbija uređuje i obezbeđuje ostvarivanje i zaštitu sloboda i prava građana i u odredbi člana 108. stav 1. Ustava kojom je uređeno raspisivanje referendumu na zahtev većine svih narodnih poslanika ili najmanje 100.000 birača, u skladu sa Ustavom i zakonom.

II. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustav Republike Srbije utvrđuje da suverenost potiče od građana koji je vrše referendumom, narodnom inicijativom i preko svojih slobodno izabranih predstavnika (član 2. stav 1). Saglasno načelu građanske suverenosti, članom 176. stav 1. Ustava utvrđeno je da građani imaju pravo na pokrajinsku autonomiju i lokalnu samoupravu, koje ostvaruju neposredno i preko svojih slobodno izabranih predstavnika.

Prema članu 107. stav 1. Ustava, pravo predlaganja zakona ima i najmanje 30.000 birača (narodna inicijativa). U članu 108. stav 1. utvrđena je obaveza Narodne skupštine da raspiše referendum o pitanju iz svoje nadležnosti na zahtev većine svih narodnih poslanika ili najmanje 100.000 birača, a u stavu 2. istog člana koja pitanja ne mogu biti predmet referendumu. Članom 182. st. 3. i 4. utvrđeno je da predlog za osnivanje novih ili ukidanje, odnosno spajanje postojećih autonomnih pokrajina utvrđuju građani na referendumu, u skladu sa zakonom, kao i da se teritorija autonomne pokrajine ne može menjati bez saglasnosti njenih građana izražene na referendumu, u skladu sa zakonom. Članom 188. stav 3. Ustava propisano je da osnivanju, ukidanju i promeni teritorije jedinice lokalne samouprave prethodi referendum na teritoriji te jedinice lokalne samouprave.

Takođe, najmanje 150.000 birača može podneti predlog za promenu Ustava (član 203. stav 1. Ustava). Za usvajanje akta o promeni Ustava, kada se radi o pitanjima utvrđenim članom 203. stav 7, neophodna je potvrda na republičkom referendumu, dok je za usvajanje akta o promeni Ustava koji se odnosi na ostala pitanja Narodnoj skupštini dato pravo da odluči o tome da li će taj akt izneti na potvrdu građanima na republičkom referendumu (član 203. stav 6. Ustava). S tim u vezi, Venecijanska komisija je u svom mišljenju o Ustavu Republike Srbije (CDL-AD/2007/004) od 17-18. marta 2007. godine preporučila da „radi primene člana 203. Ustava, zakonodavac Srbije će morati da usvoji zakon o organizovanju ustavnog referendumu koji treba da bude u saglasnosti sa načelima iznetim u *Kodeksu dobre prakse u oblasti referendumu*”.

Iz izloženog jasno proizlazi da je Ustav pridao veliki značaj referendumu i narodnoj inicijativi kao oblicima neposredne demokratije, odnosno ostvarivanja građanske suverenosti, i da je to opredeljenje u punoj saglasnosti sa načelima Ustava i modernim demokratskim procesima u većini evropskih i drugih zemalja.

Važeći Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi donet je 1994. godine i po nizu svojih rešenja je restriktivan, prevaziđen i nesaglasan opredeljenjima novog Ustava, kao i preporukama Saveta Evrope u ovoj oblasti (Preporuka 1704/2005 pod nazivom „Referendumi: ka dobrim praksama u Evropi” i Preporuka 1821/2007 pod nazivom „Kodeks dobrog ponašanja u oblasti referendumu” i Preporuka 031/2020 pod nazivom „Revidran kodeks dobre prakse u oblasti referendumu”).

U osnovi, važeći zakon ne omogućava građanima da efikasno ostvaruju

svoje pravo na učešće u vršenju vlasti putem narodne inicijative i referendumu. Primena niza rešenja tog zakona u praksi je pokazala velike nedostatke, zbog čega se referendum i narodna inicijativa retko koriste. Pre svega, narodna inicijativa se bitno ograničava neprimereno kratkim rokom od sedam dana za prikupljanje potpisa, kao i obavezom prethodnog prijavljivanja prikupljanja potpisa organima unutrašnjih poslova. Zakonska rešenja ne poznaju, niti uređuju, sve vrste referendumu koje poznaje novi Ustav. U važećem zakonu je dato ovlašćenje da 50 narodnih poslanika i Vlada podnose predlog za raspisivanje referendumu, dok je Ustavom (član 108.) predviđena većina svih narodnih poslanika, a bez ovlašćenja Vlade da podnese predlog za raspisivanje referendumu. U okviru postojećih zakonskih rešenja se ne nalaze ni pravila koja su korespondentna sa promenama u izbornom zakonodavstvu, niti je obezbeđena adekvatna sudska zaštita prava birača i potpisnika narodne inicijative, uz navođenje Vrhovnog suda kao nadležnog za odlučivanje u sporovima iz ove oblasti.

Pored toga, Narodna skupštine je usvojila Zakon o potvrđivanju Dodatnog protokola Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi o pravu da se učestvuje u poslovima lokalnih vlasti („Službeni glasnik RS - Međunarodni ugovori”, broj 8/18). Dodatnim protokolom se obezbeđuje pravni okvir kojim se garantuje pravo na učešće u poslovima lokalnih vlasti i utvrđuje sadržina tog prava; utvrđuje se obaveza država potpisnica da preduzmu sve mere koje su u funkciji ostvarivanja prava na učestvovanje u poslovima lokalnih vlasti, bliže ih navodeći u istom dokumentu.

U toku pripreme Predloga zakona o referendumu i narodnoj inicijativi ostvarena je komunikacija sa Venecijanskom komisijom kako bi se tekst Predloga zakona unapredio u skladu sa pribavljenim mišljenjem.

Imajući u vidu sve navedeno, postoji očigledna potreba za donošenjem novog Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, koji bi bio materijalno i formalno usaglašen sa Ustavom i omogućio šire učešće građana u vršenju vlasti putem referendumu i narodne inicijative.

III. OBJAŠNJENJE POJEDINAČNIH REŠENJA

U osnovnim odredbama (čl. 1. do 9) određen je predmet uređivanja zakona, načelo vladavine prava i zajednička odnosno opšta pravila za sprovođenje referendumu i ostvaravanje narodne inicijative.

U članu 2. je navedeno načelo vladavine prava koje se odnosi na primenu pravnog poretka Republike Srbije poštujući Ustavom zajemčena ljudska prava i slobode, a naročito sloboda mišljenja i izražavanja, sloboda medija, sloboda kretanja, sloboda okupljanja, sloboda udruživanja i pravo na obaveštenost.

U članu 3. se uređuje pravo izjašnjavanja na referendumu odnosno pravo učešća u narodnoj inicijativi birača na osnovu upisa u birački spisak prema utvrđenom prebivalištu odnosno boravištu za interno raseljena lica. Osim navedenog, ovim članom je propisana mogućnost podnošenja zahteva za izjašnjavanje građana u inostranstvu odnosno prema izabranom mestu boravka u zemlji.

Članom 4. je utvrđeno da se referendum ne može sprovesti, a narodna inicijativa ostvariti za vreme vanrednog i ratnog stanja.

U članu 5. je potvrđeno pravo građana da se slobodno izjašnjavaju na referendumu i slobodno opredeljuju o svom učešću u narodnoj inicijativi a u članu 6. da se građani izjašnjavaju lično i tajnim glasanjem na glasačkim listićima dok u narodnoj inicijativi građani učestvuju potpisivanjem odgovarajućeg predloga.

Članom 7. su utvrđeni ovlašćeni overivači potpisa građana kao i visina

naknade za overu potpisa. Overi potpisa ne podležu potpisi dati elektronskim putem, u skladu sa uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa.

U članu 8. je predviđeno pravo građana, ovlašćenih predlagača i drugih ovlašćenih subjekata da imaju pravo na zaštitu od nepravilnosti u skladu sa ovim zakonom uz primenu pravila da se ne plaćaju se takse na prigovore i žalbe koje građani i ovlašćeni predlagači podnose radi zaštite od nepravilnosti.

Članom 9. je navedeno da podaci o ličnosti prikupljeni u navedenim postupcima uživaju zaštitu u skladu sa ovim zakonom i zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti i ne mogu se koristiti u druge svrhe.

U članu 10. propisano je da je referendum oblik neposrednog izjašnjavanja građana o pitanjima za koja je to Ustavom, zakonom i statutom autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave određeno kao i o pitanjima iz nadležnosti Narodne skupštine, skupštine autonomne pokrajine i skupštine jedinice lokalne samouprave za koja to skupština odluči po sopstvenoj inicijativi ili na zahtev koji podnese određeni broj birača. Referendum može biti republički, pokrajinski i lokalni (prema nivou vlasti čija skupština raspisuje referendum), prema teritoriji na kojoj se sprovodi referendum, može biti na celoj ili na delu teritorije (Republike Srbije, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave) prema načinu raspisivanja, referendum može biti obavezni (u slučajevima unapred utvrđenim Ustavom, zakonom ili statutom autonomne pokrajine, opštine i grada) i fakultativni (na zahtev većine poslanika odnosno odbornika ili određenog broja građana). Prema trenutku u kom se raspisuje, referendum može biti prethodni (radi prethodnog izjašnjavanja o nekom aktu ili pitanju) i naknadni (radi potvrđivanja donetog akta). Takođe, referendum može biti savetodavnog karaktera (radi pribavljanja mišljenja građana o odluci koja treba da bude doneta).

U članu 11. je utvrđeno da je odluka na referendumu doneta ako je za nju glasala većina izašlih birača na teritoriji za koju je referendum raspisan. Član 203. Ustava utvrđuje prethodni postupak i uslove za raspisivanje referenduma, utvrđuje rok za održavanje referenduma i uređuje pitanje načina donošenja odluke na referendumu za potvrđivanje promene ustava, te odredbom stava 8. navedenog člana utvrđuje: „Kada se akt o promeni Ustava stavi na potvrđivanje, građani se na referendumu izjašnjavaju najkasnije u roku od 60 dana od dana usvajanja akta o promeni Ustava. Promena Ustava je usvojena ako je za promenu na referendumu glasala većina izašlih birača”. Iz navedenog, jasno je da Ustav ne poznaje uslov da je za uspeh referenduma potrebno da izađe većina od upisanog broja birača, te je takvo pravno rešenje predloženo ovim zakonom.

Odluka doneta na savetodavnom referendumu nije obavezujuća (član 12.).

Članom 13. je uređen obavezni referendum uz određivanje rokova za donošenje odluke skupštine o raspisivanju referenduma i to: na istoj sednici na kojoj je usvojen akt za referendum o potvrđivanju akta ili na istoj sednici odnosno najkasnije u roku od 30 dana od dana utvrđivanja predloga odluke za prethodni referendum.

U članu 14. propisano je da referendum o pitanju iz nadležnosti skupštine raspisuje Narodna skupština na zahtev većine od ukupnog broja od svih narodnih poslanika, a skupština autonomne pokrajine, odnosno skupština jedinice lokalne skupštine, na zahtev većine od ukupnog broja od svih poslanika, odnosno odbornika. Zahtev za raspisivanje referenduma obavezno sadrži određenje vrste referenduma, da li se radi o obavezujućem ili savetodavnom referendumu kao i da li je u pitanju prethodni odnosno naknadni referendum.

Član 15. uređuje referendum na zahtev građana tako što se predviđa da je

Narodna skupština, odnosno skupština autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave, dužna da raspiše referendum na zahtev birača čiji je najmanji broj utvrđen Ustavom, zakonom (10% birača sa prebivalištem na teritoriji jedinice lokalne samouprave za referendum u jedinici lokalne samouprave) odnosno statutom autonomne pokrajine (30 000 birača sa prebivalištem na teritoriji autonomne pokrajine, za referendum u autonomnoj pokrajini), a članom 16. se predviđa da Narodna skupština može upoznati građane sa svojim stavom o pitanju o kojem se odlučuje na referendumu, kada raspiše referendum na zahtev najmanje 100.000 birača. Ovo pravo ima i skupština autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave. Stav skupštine se utvrđuje istovremeno sa donošenjem odluke o raspisivanju referendumu.

Savetodavni referendum uređen je članom 17. tako da Narodna skupština, odnosno skupština autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, može raspisati referendum o pitanju od šireg značaja iz svoje nadležnosti radi pribavljanja mišljenja građana o odluci koja treba da bude doneta u vezi sa tim pitanjem. Utvrđena je i obaveza skupštine da se nakon sprovedenog savetodavnog referenduma posebno izjasni da li je prihvaćeno mišljenje građana.

Narednim članom je uređena sadržina odluke o raspisivanju referenduma kao i rokovi za održavanje referenduma, i to najranije 45 dana a najkasnije 60 dana od dana raspisivanja referenduma. Referendum o promeni Ustava, se može održati najranije 45 dana od dana raspisivanja referenduma a najkasnije 60 dana od dana usvajanja akta o promeni Ustava (član 18).

Kao organi za sprovođenje referenduma (član 19) propisani su nadležna izborna komisija i glasački odbor. Nadležna izborna komisija za sprovođenje republičkog referenduma je Republička izborna komisija, za sprovođenje pokrajinskog referenduma pokrajinska izborna komisija, a za sprovođenje referenduma u jedinici lokalne samouprave gradska odnosno opštinska izborna komisija. Kada se referendum sprovodi na teritoriji ili na delu teritorije Republike ili autonomne pokrajine, izborna komisija jedinice lokalne samouprave ima ulogu potkomisije. Posebno se uređuje situacija kada u nekoj od jedinica lokalne samouprave nije obrazovana izborna komisija, predviđa se da u tom slučaju, za potrebe sprovođenja republičkog odnosno pokrajinskog referenduma, Republička izborna komisija odnosno pokrajinska izborna komisija obrazuje potkomisiju. Uređena je i situacija kada ne postoji izborna komisija jedinice lokalne samouprave a potrebno je da postupa kao potkomisija.

Podnosilac zahteva na osnovu kojeg je doneta odluka o raspisivanju referenduma može odrediti svoje predstavnike (člana i zamenika člana) u organe za sprovođenje referenduma. (čl. 20).

U članu 21. su utvrđeni poslovi koje obavlja nadležna komisija i potkomisija.

Članom 22. je utvrđeno da nadležna komisija za sprovođenje referenduma obrazuje glasačke odbore, koji imaju predsednika, zamenika predsednika, četiri člana i četiri zamenika člana, sa izuzetkom glasačkih odbora u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, koji imaju predsednika, zamenika predsednika, dva člana i dva zamenika člana. Članovi glasačkog odbora se imenuju na osnovu srazmerne zastupljenosti vlasti i opozicije odnosno poslaničkih/odborničkih grupa u skupštini, u odnosu na ukupan broj mesta članova u svim glasačkim odborima koji treba da sprovedu referendum. Propisani su postupak i rokovi za imenovanje glasačkih odbora za glasanje u inostranstvu i u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija kao i za zamenu člana glasačkog odbora.

Članom 23. je propisan rok od 48 sati od objavljivanja rešenja za izjavljivanje prigovora kao i rok za podnošenje prigovora zbog propuštanja roka za

imenovanje člana odnosno zamenika člana glasačkog odbora. Glasačka mesta se određuju shodno propisima koji uređuju izbore za narodne poslanike (član 24.). Referendum se održava u jednom danu, po pravilu nedeljom uz obavezu da se omogući glasanje građanima koji su se zatekli na glasačkom mestu u trenutku zatvaranja (član 25.).

U članu 26. se uređuje obaveza nadležne komisije da u roku od 20 dana od dana raspisivanja referenduma usvoji akt kojim se građanima pružaju objektivne informacije o pitanju odnosno aktu o kome se odlučuje na referendumu i da ga objavi u medijima i dostavi građanima na adresu prebivališta.

U članovima od 27. do 35. se uređuje referendumska kampanja. Pojam referendumske kampanje i njeno trajanje (član 27); ko može biti organizator referendumske kampanje (član 28); način finansiranja referendumske kampanje kao i ograničenja koja se odnose na izvore sredstava za finansiranje kampanje (član 29); troškovi referendumske kampanje (član 30); poseban račun za finansiranje referendumske kampanje (član 31); izveštaj o troškovima referendumske kampanje i podnošenje izveštaja o troškovima agenciji nadležnoj za sprečavanje korupcije (član 32); određivanje ovlašćenog lica koje je odgovorno za korišćenje sredstava za finansiranje referendumske kampanje (član 33); shodna primena ovog zakona na kampanju za ostvarivanje narodne inicijative kao i shodna primena odredaba zakona koji uređuje finansiranje političkih aktivnosti (član 34).

U članu 35. se uređuje način praćenja sprovođenja referenduma i rad organa za sprovođenje referenduma shodnom primenom propisa kojima se uređuje praćenje izbora za narodne poslanike i pravo da prati sprovođenje referenduma organizator referendumske kampanje.

Članom 36. se uređuje referendumsko pitanje kao i obaveza skupštine da pre donošenja odluke o raspisivanju referenduma pribavi pozitivno mišljenje nadležne komisije. U slučaju referenduma na zahtev birača, mišljenje nadležne komisije se pribavlja u postupku verifikacije predloga za sprovođenje narodne inicijative.

U članu 37. se uređuje sadržina glasačkog listića za izjašnjavanje na referendumu kao i kontrola štampe glasačkih listića u Javnom preduzeću „Službeni glasnik”.

U članovima 38. i 39. se uređuje način i mesto glasanja na referendumu kao i uređivanje glasanja u posebnim situacijama kada određene okolnosti ugrožavaju bezbednost i zdravlje glasača.

U članu 40. se propisuje način utvrđivanja rezultata glasanja, u kojim situacijama se smatra nevažećim glasački listić kao i sadržina zapisnika sa glasačkog mesta i rok za njegovo dostavljanje.

Član 41. uređuje rokove i postupak utvrđivanja ukupnih rezultata referenduma propisujući rokove za postupanje potkomisije odnosno nadležne komisije kao i rokovi čuvanja glasačkog materijala.

U članu 42. se uređuje način sprovođenja odluke donete na referendumu kao i utvrđivanje roka od 120 dana za pripremu akta u slučajevima kada se na referendumu odlučivalo o određenom pitanju (opšti predlog narodne inicijative) odnosno za izmenu ili ukidanje akta koji je donela skupština.

Članom 43. je utvrđena obaveznost odluke donete na referendumu odnosno minimalan rok od dve godine da se donese suprotan akt ili određeno pitanje suštinski izmeni, uz obavezu održavanja savetodavnog referenduma a u članu 44. je utvrđen minimalan rok od godinu dana za ponovno održavanje referenduma o aktu ili

pitanju o kome su se građani negativno izjasnili na prethodnom referendumu. Finansijska sredstva za sprovođenje referenduma se obezbeđuju u budžetu (član 45).

Članovima od 46. do 49. se uređuje: predmet republičkog referenduma (kada je Ustavom ili zakonom određeno, po odluci Narodne skupštine i na zahtev najmanje 100 000 birača); obavezu Narodne skupštine da donese odluku o raspisivanju referenduma o predlogu promene Ustava istovremeno sa usvajanjem tog akta (član 47); pitanja za koja se ne može raspisivati referendum (član 48); referendum na određenom delu teritorije Republike Srbije (član 49).

Članom 50. se utvrđuje da se republički referendum raspisuje na zahtev najmanje 100 000 birača a članom 51. se uređuje postupanje Narodne skupštine po primljenom zahtevu birača za raspisivanje referenduma. Nadležni odbor Narodne skupštine utvrđuje da li zahtev ispunjava propisane uslove. Nadležni odbor proverava ispunjenost propisanih uslova za pokrenutu narodnu inicijativu što podrazumeva da je prethodno proveren dovoljan broj potpisa birača. Po prethodno sprovedenom postupku utvrđivanja ispunjenosti propisanih uslova za primljeni zahtev, Narodna skupština održava raspravu i odlučuje o raspisivanju referenduma. Ukoliko Narodna skupština odbaci zahtev za raspisivanje referenduma, podnosilac zahteva može podneti tužbu Upravnom sudu.

Članovima od 52. do 55. se shodno uređuju pitanja sprovođenja referenduma u autonomnoj pokrajini odnosno jedinici lokalne samouprave na zahtev većine od ukupnog broja svih poslanika odnosno odbornika ili na zahtev birača.

U članu 56. se utvrđuje pojam narodne inicijative a u članu 57. se propisuje da se narodna inicijativa može podneti u obliku opšteg predloga da se pojedino pitanje reši na određeni način ili konkretizovane inicijative kojom se predlaže donošenje, izmena ili ukidanje određenog akta. Oba navedena predloga mogu biti podneti i radi sprovođenja referenduma.

Članom 58. se propisuje da narodnu inicijativu pokreće inicijativni odbor sastavljen od najmanje tri člana a članom 59. se uređuje postupak obaveštavanja nadležne skupštine o predlogu za sprovođenje narodne inicijative.

U članu 60. se uređuje postupak verifikacije predloga za ostvarivanje narodne inicijative. Verifikaciju predloga vrši predsednik skupštine odnosno skupština ukoliko predsednik skupštine smatra da predlog ne ispunjava uslove propisane ovim zakonom a inicijativni odbor nije otklonio nedostatke na koje je predsednik skupštine ukazao.

U članu 61. je propisano da inicijativni odbor može otpočeti sa prikupljanjem potpisa nakon dobijanja obaveštenja od predsednika skupštine o verifikaciji predloga. Rok za prikupljanje potpisa je najkasnije 90 dana, u kom roku je potrebno da se lista potpisnika dovoljnog broja birača dostavi skupštini kako bi se smatralo da je narodna inicijativa podneta.

Članom 62. je utvrđeno da se mesta na kojima se prikupljaju potpisi prikupljaju na način da se ne ometa njihovo uobičajeno korišćenje kao i da se prikupljanjem potpisa ne krše propisi o javnom redu. Potpis je moguće dati i elektronski, u skladu sa uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa.

Članovima 63. i 64. se uređuje obaveštavanje građana o narodnoj inicijativi od strane inicijativnog odbora i finansiranje kampanje za sprovođenje narodne inicijative shodnom primenom odredaba ovog zakona koje se odnose na referendumsku kampanju.

Članovima 65. i 66. je uređena sadržina obrazaca liste potpisnika narodne

inicijative kao i dovoljan broj potpisa za narodnu inicijativu.

U članu 67. je utvrđeno da skupština proverava listu potpisnika narodne inicijative i to na način što za republičku i pokrajinsku skupštinu proveru liste sa biračkim spiskom vrši ministarstvo nadležno za vođenje jedinstvenog biračkog spiska a za skupštinu jedinice lokalne samouprave nadležni organ uprave jedinice lokalne samouprave. Ukoliko je lista potpisnika sačinjena u skladu sa ovim zakonom i prikupljen dovoljan broj potpisa, smatra se da je narodna inicijativa pokrenuta (član 68).

U članu 69. se utvrđuju rokovi za odlučivanje o pokrenutoj narodnoj inicijativi i to: Narodna skupština na prvoj narednoj sednici u redovnom zasjedanju a najkasnije u roku od šest meseci od dana pokretanja narodne inicijative a skupština autonomne pokrajine odnosno jedinice lokalne samouprave na prvoj narednoj sednici a najkasnije u roku od 90 dana od dana pokretanja narodne inicijative. U slučaju prihvatanja opšte inicijative, skupština je obavezna da u roku od 120 dana pripremi odgovarajući akt i odluči o tom aktu.

U članu 70. je utvrđeno da kada skupština odluči da ne prihvati predlog sadržan u narodnoj inicijativi, dužna je da obrazloženu odluku o tome dostavi inicijativnom odboru i objavi na svojoj veb prezentaciji, u roku od sedam dana od dana donošenja odluke.

U članu 71. su utvrđeni postupak i rokovi u vezi sa podnošenjem prigovora nadležnoj komisiji na povređeno pravo na slobodno i tajno glasanje ili sprečavanje sopstvenog glasanja. Rok za podnošenje prigovora je 48 sati od zatvaranja glasačkog mesta a rok od 96 sati je utvrđen za odlučivanje nadležne komisije o podnetom prigovoru kao i rok od 48 sati za podnošenje žalbe Upravnom sudu u slučaju da nadležna komisija nije odlučila po prigovoru u propisanom roku. Ukoliko nadležna komisija utvrdi da je nepravilnost bitno uticala na rezultate glasanja poništiće radnje na tim glasačkim mestima i odrediti vreme njihovog ponavljanja (član 72.).

Protiv rešenja nadležne komisije koja je doneta po prigovoru se može podneti žalba Upravnom sudu u roku od 96 sati. Odluka Upravnog suda je pravnosnažna i protiv nje se ne mogu podneti vanredna pravna sredstva (član 73).

U članu 74. se uređuje ko može podneti tužbu Upravnom sudu ukoliko skupština odbaci podneti predlog za narodnu inicijativu u postupku verifikacije predloga odnosno ako skupština odbaci narodnu inicijativu u postupku provere liste potpisnika narodne inicijative. Tužba se može podneti u roku od 30 dana od dana donošenja odluke skupštine a Upravni sud rešava po tužbi u roku od 30 dana od dana prijema tužbe (član 75). Upravni sud odlučuje shodnom primenom odredaba zakona kojima se uređuje postupak u upravnim sporovima (član 76).

Članovima 77. i 78. su propisane prekršajne kazne za organizatore referendumske kampanje i davaoce finansijskih sredstava.

U članu 79. je propisana shodna primena zakona kojim se uređuje izbor narodnih poslanika kao i primena odredaba ovog zakona ako su odredbe drugih zakona, odnosno propisa koji uređuju pitanja referenduma i narodne inicijative u suprotnosti sa ovim zakonom, osim odredaba zakona kojim se uređuje finansiranje lokalne samouprave za pitanja uvođenja samodoprinosu.

U članu 80. je utvrđeno da će sastav Republičke izborne komisije biti proširen za još šest članova i zamenika članova imenovanih od strane Narodne skupštine na predlog predsednika Narodne skupštine, iz reda stručnjaka za izbornu pravo i izborni proces, radi sprovođenja prvog narednog republičkog referenduma koji bude sproveden po odredbama ovog zakona i da će glasački odbori biti prošireni

za još po jednog člana i zamenika člana imenovanih od strane Republičke izborne komisije na predlog predsednika Narodne skupštine.

U članu 81. se propisuju odredbe zakona koje prestaju da važe danom stupanja na snagu ovog zakona.

Članom 82. je utvrđen rok od šest meseci za donošenje uredbe kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa kao i rok od tri meseca za donošenje akta kojim se uređuje sadržina izveštaja o troškovima referendumske kampanje.

U članu 83. je utvrđeno da ovaj zakon stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

IV. FINANSIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti sredstva u budžetu Republike Srbije.

U vreme pripreme Predloga zakona nije planirano održavanje referendumu na republičkom nivou, pa na osnovu toga nisu planirana budžetska sredstva u 2021. godini, za održavanje istog.

U cilju predviđanja mogućih ukupnih iznosa troškova održavanja referendumu na republičkom nivou, kao moguća orijentacija troškova se može uzeti održavanje poslednjih republičkih izbora, izuzimajući troškove izborne kampanje. Imajući u vidu podatke koje sadrži Predlog zakona o završnom računu budžeta Republike Srbije za 2016. godinu, a koji se odnose na vanredne parlamentarne izbore za narodne poslanike održane 2016. godine, na programskoj aktivnosti 7043, pretpostavljeni efekti referendumu podrazumevaju stalne troškove, troškove putovanja, usluge po ugovoru i materijal.

S tim u vezi, okvirna procena je da je za sprovođenje referendumu na republičkom nivou potrebno obezbediti sredstva u budžetu Republike Srbije u iznosu od 150.000.000,00 do 200.000.000,00 dinara u godini u kojoj se bude raspisivao referendum, na razdelu Narodne skupštine Republike Srbije.

V. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE PREDLAŽE DA ZAKON STUPI NA SNAGU PRE OSMOG DANA OD DANA OBJAVLJIVANJA U „SLUŽBENOM GLASNIKU REPUBLIKE SRBIJE”

Odredbom člana 196. stav 4. Ustava Republike Srbije propisano je da zakoni i drugi opšti akti mogu da stupe na snagu i pre osmog dana od dana objavljivanja samo ako za to postoje naročito opravdani razlozi utvrđeni prilikom njihovog donošenja.

Razlozi zbog kojih se predlaže da zakon stupi na snagu pre osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, nalaze se u planiranim rokovima za sprovođenje postupka promene Ustava. Imajući u vidu da planirana promena Ustava podrazumeva i obavezno sprovođenje referendumu o potvrđivanju promene Ustava na način i po postupku sprovođenja referendumu po ovom zakonu, neophodno je da ovaj zakon skupi na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

ANALIZA EFEKATA ZAKONA O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

1. UVODNE NAPOMENE

Značaj referenduma i narodne inicijative najbolje opisuje član 2. stav 1. Ustava RS: „Suverenost potiče od građana koji je vrše referendumom, narodnom inicijativom i preko svojih slobodno izabranih predstavnika.”

Važeći Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi donet je 1994. godine a minimalno izmenjen 1998. godine i po nizu svojih rešenja je restriktivan, prevaziđen i neusaglašen sa Ustavom.

U osnovi, taj zakon ne omogućuje građanima da efikasno ostvaruju svoje pravo na učešće u vršenju vlasti putem referenduma i narodne inicijative. Primena niza rešenja tog zakona u praksi je pokazala velike nedostatke, zbog čega se referendum i narodna inicijativa retko koriste.

Neke od ključnih odredbi važećeg zakona nisu u saglasnosti sa Ustavom i to u oblasti referenduma, (krug ovlašćenih predlagača sprovođenja referenduma, većina od ukupnog broja birača kao uslov za uspeh referenduma, nadležnost suda itd.) a u oblasti narodne inicijative je ključno ograničenje neprimereno kratak rok od osam dana za prikupljanje potpisa. Zakonska rešenja ne poznaju, niti uređuju, sve vrste referenduma koje poznaje Ustav. U njima se ne nalaze ni pravila koja su korespondentna sa promenama u izbornom zakonodavstvu, niti je obezbeđena adekvatna zaštita prava birača i potpisnika narodne inicijative.

U modernoj istoriji Srbije je održano nekoliko referenduma (1992. i 1998.), međutim jedini relevantan referendum za posmatranje primene ovog zakona je ustavni referendum iz 2006. godine.

Republički referendum radi potvrđivanja novog Ustava Republike Srbije raspisala je Narodna skupština Odlukom o raspisivanju republičkog referenduma radi potvrđivanja novog Ustava Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", broj 83/06), 30. septembra 2006. godine.

„Glasanje na republičkom referendumu obavljeno je 28. i 29. oktobra 2006. godine na 8.401 glasačkom mestu u Republici Srbiji i 40 glasačkih mesta u inostranstvu.

Rezultat referenduma je sledeći:

Od ukupno 6.639.385 građana Republike Srbije, koji imaju biračko pravo i koji su upisani u birački spisak, prema izvodima iz biračkih spiskova i posebnim izvodima iz biračkih spiskova glasalo je 3.645.517 glasača, odnosno 54,91% od ukupnog broja glasača.

Primljeno je ukupno 6.668.097 glasačkih listića, od čega je ostalo neupotrebljeno 3.023.763 glasačka listića.

Nevažećih glasačkih listića bilo je 25.866, a važećih glasačkih listića 3.619.221.

Na referendumsko pitanje: "Da li ste za potvrđivanje novog Ustava Republike Srbije", odgovor: „DA” dala su 3.521.724 glasača, odnosno 53,04% od ukupnog broja upisanih glasača, a odgovor: „NE” dalo je 97.497 glasača, odnosno 1,47% od tog broja.

Na osnovu ovih rezultata glasanja, Republička izborna komisija je utvrdila:

- da je referendum punovažan u smislu člana 24. stav 1. Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, jer je na njemu glasala većina građana koji imaju biračko pravo i koji su upisani u birački spisak;
- da se na referendumu zaokruživanjem reči: „DA” izjasnilo 3.521.724 glasača, što čini više od polovine ukupnog broja građana koji imaju biračko pravo i koji su upisani u birački spisak, čime se akt o promeni Ustava smatra konačno usvojenim.”¹

Zbog primene odredbe člana 24. stav 1. Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi po kome je za uspeh referenduma potrebno da izađe većina od ukupnog broja upisanih birača, ovaj referendum je sproveden dva dana. Samo ova odredba dovoljno oslikava izuzetno tešku i neizvesnu primenjivost ovog zakona. Naravno, nakon donošenja novog Ustava, odredbom člana 203. stav 8. je isključena ova obaveza za uspeh referenduma već je utvrđeno da je odluka na referendumu doneta ako je za nju glasala većina izašlih birača.

Zbog već pomenutih restriktivnih rešenja, nijedan referendum nije održan na inicijativu građana već uvek na osnovu odluke Narodne skupštine.

Jedna od ključnih prepreka za delotvorno ostvarivanje prava na referendum čini odredba važećeg zakona (član 24. stav 1.) kojim je predviđeno da je za uspeh referenduma neophodno da na referendumsko izjašnjenje izađe većina od ukupno upisanog broja birača. Ova odredba se može smatrati neusklađenom sa članom 203. Ustava RS koji predviđa da je za potvrđivanje ustava, na referendumu odluka doneta ako je za nju glasala većina izašlih birača. Dakle, ako Ustav RS ne previđa uslov da je izašla većina upisanih birača za potvrđivanje ustava, ne bi moglo da se traži ispunjenje ovog (pred)uslova za donošenje akata niže pravne snage od ustava, kao što su zakoni i odluke pokrajinskih ili lokalnih organa vlasti koji bi se donosili na referendumima. Iz navedenog proizilazi da nije pravno relevantna analiza primene važećeg zakona o referendumu, ukoliko se njegova primena zasniva na ustavo-pravnim neusklađenostima.

U pogledu narodnih inicijativa, bilo je nekoliko pokušaja predlaganja zakona od 2001. godine međutim, ni jedan zakonski predlog, koji je predložen primenom važećeg zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, nije usvojen kao što je predložen narodnom inicijativom.

Pored nerealizovanih narodnih inicijativa, priličan problem predstavlja i otežano prikupljanje informacija o svim podnetim narodnim inicijativama od 2001. godine do danas jer ne postoji jedinstvena evidencija. Najveći deo informacija o podnetim inicijativama je prikupila nevladina organizacija „CRTA” u svojoj brošuri² iz 2018. godine koja se bavi problemima u ostvarivanju prava na narodnu inicijativu.

Navedeno je da su 2007. i 2008. godine podnete tri narodne inicijative (Predlog za izmene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama, Predlogu Zakona o klasifikaciji tajnih informacija, kao i Predlogu o zabrani pušenja u zatvorenim javnim i radnim prostorijama) a od 2012. godine, Narodna Skupština je primila informacije o pokretanju šest narodnih inicijativa od kojih su tri ispunjavale propisane rokove i broj potpisa birača i kao takve podnete (Predlog Zakona o ratnim veteranima i članovima njihovih porodica podneta 26.12.2012. Narodna inicijativa za donošenje Zakona o odlaganju plaćanja dospelih komunalnih i drugih obaveza i

¹ Izveštaj Republičke izborne komisije od 02. novembra 2006. 02 Broj: 014-795/06

² „Analiza kolektivnog učešća građana u procesu donošenja odluka“ – „CRTA“ – 2018.

prekidu postupaka izvršenja podneta 11.3.2015. i narodna inicijativa za izmenu Zakona o porezu na dohodak građana podneta 27.1.2016.

Jedini zakon za koji bi mogli uslovno da kažemo da je usvojen, a da je predložen putem narodne inicijative je Predlog izmena i dopuna Krivičnog zakonika Republike Srbije koje je predložila Fondacija „Tijana Jurić”. U periodu od 23. do 29. oktobra 2017. Fondacija je organizovala narodnu inicijativu prikupivši 158.460 potpisa građana za ulazak predloga izmene zakona u skupštinsku proceduru. Reč je o uvođenju kazne doživotnog zatvora za počinioce najtežih oblika teških krivičnih dela koja su za posledicu imala smrt deteta, maloletnika ili trudne žene. Predloženo je da kazna doživotnog zatvora zameni postojeću maksimalnu kaznu od 30 do 40 godina zatvora koja se propisuje za navedena krivična dela. Osim uvođenja kazne doživotnog zatvora, Fondacija predlogom izmene zakona je predložila da osuđeni za ubistvo deteta, maloletnika ili trudne žene, nemaju pravo uslovnog otpusta.

Narodna skupština je u maju 2019. godine usvojila izmene Krivičnog zakonika kojim se uvodi doživotna kazna zatvora za najteža krivična dela. Doživotna kazna je predviđena za teško ubistvo, silovanje, obljubu nad maloletnom osobom, trudnicom i nemoćnim licem, što je u skladu s predlogom Fondacije „Tijana Jurić”. U skladu sa inicijativom Fondacije „Tijana Jurić” predviđeno je i da sud ne može otpustiti osuđenog za krivična dela određena tom inicijativom - za one koji su osuđeni zbog ubistva dece, trudnica i nemoćnih lica.

Međutim, pored navedenih predloga podnetih po osnovu narodne inicijative, doživotna kazna zatvora proširena je i na sva druga krivična dela za koja je prema važećem zakonu predviđena kazna od 30 do 40 godina. Ta dela su ubistva predstavnika najviših državnih organa, teška dela protiv ustavnog uređenja i bezbednosti Srbije, udruživanje radi vršenja krivičnih dela genocid, zločin protiv čovečnosti, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika, terorizam... Predviđene su i strože kazne za povratnike učinilaca krivičnih dela. Pooštravaju se kazne za zlostavljanje i mučenje, nasilje u porodici, poresku utaju, ubijanje i zlostavljanje životinja, sprečavanje službenog lica u vršenju službene radnje, napad na službeno lice u trenutku vršenja službene radnje, učestvovanje u grupi koja sprečava službeno lice u vršenju službene radnje i nasilničko ponašanje na sportskim utakmicama. Uvodi se i novo krivično delo - napad na advokate, što je u skladu sa predlogom Advokatske komore Srbije.

Iako su usvojene izmene i dopune Krivičnog zakonika značajno drugačije od onog predloženog ostvarivanjem prava na narodnu inicijativu, možemo se složiti da su izmenama i dopunama ovog zakona usvojene sve najznačajnije odredbe Predloga zakona koje je predložila Fondacija „Tijana Jurić”.

Zbog svega navedenog, postoji očigledna potreba za donošenjem novog Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, koji bi bio materijalno i formalno usaglašen sa Ustavom i omogućio šire učešće građana u vršenju vlasti putem referendumu i narodne inicijative.

Usvajanje novog zakona bi trebalo da rezultira rešenjima svih navedenih problema u primeni važećeg zakona ali i dalje, unapređenje zaštite prava građana u ovim postupcima, omogućavanje prikupljanja potpisa građana i elektronskim putem, uređivanjem finansiranja, izveštavanja i sprovođenja referendumske kampanje i sprovođenja narodne inicijative, obaveze organa u ovim postupcima, izgradnju administrativnih kapaciteta za pravilno sprovođenje svih procesnih radnji u ovim oblastima i drugo.

Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS”, broj 47/18), izmenom člana 68. stav 3. fiksiran je potreban broj birača za pokretanje narodne inicijativa na broju od 5% birača u jedinici lokalne samouprave. Ovom izmenom je onemogućeno da statutima jedinice lokalne samouprave samostalno utvrđuju ovaj procenat što je imalo za posledicu da su neke jedinice lokalne samouprave predviđale neprimereno visoke procenat koji su se kretali i do 25% birača. Na ovaj način je jedan od zadataka ovog zakona realizovan uređivanjem u Zakonu o lokalnoj samoupravi.

Svrha ovog zakona je da utvrdi pravila za sprovođenje referenduma i narodne inicijative koja su u skladu sa Ustavom RS ali i da promoviše standarde najbolje prakse koja stimuliše aktivno učešće građana u poslovima javne vlasti, uspešno koristeći ove mehanizme.

Imajući u vidu napred navedeno, vrstu i karakter promena koje se žele postići očigledno je da je, uz usaglašavanje sa Ustavom, cilj unapređenje i oživotvorenje instituta referenduma i narodne inicijative i iako su to vrlo značajne promene, pre svega u oblasti unapređenja prava građana, očigledno je da nisu ispunjeni uslovi iz člana 8. Uredbe o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika³ te da ne treba sprovoditi detaljnu *Ex-ante* analizu.

Stoga se ova *Ex-ante* analiza efekata sprovodi u skladu sa st. 6. čl. 8. Uredbe, davanjem preciznih odgovora na pitanja iz kontrolne liste pitanja iz priloga 2–10.

2. PITANJA I ODGOVORI

2.1 Ključna pitanja za analizu postojećeg stanja i pravilno definisanje promene koja se predlaže-Prilog br. 2

1) Koji pokazatelji se prate u oblasti, koji su razlozi zbog kojih se ovi pokazatelji prate i koje su njihove vrednosti?

Ne postoje posebni pokazatelji koji se prate u ovoj oblasti. Jedini pokazatelj jeste broj održanih referenduma a posebno broj narodnih inicijativa. Kao što je u uvodu rečeno, od uvođenja višestranačja u Srbiji je bilo svega 3 referenduma na Republičkom nivou, samo na predlog Narodne skupštine a ne i građana a da ne postoji jedinstvena evidencija o ponetim narodnim inicijativama dok je zabeležena samo jedna narodna inicijativa za koju bi uslovno mogli da kažemo da je ostvarena po važećem Zakonu. Na lokalnom nivou takođe nema podatka o ostvarenim narodnim inicijativama, a referendumima su se održavali samo po pitanju uvođenja mesnih samodoprinosu. Ovakvi pokazatelji odnosno broj referenduma i narodnih inicijativa pokazuje da se ovi instituti izrazito demokratskog karaktera vrlo slabo primenjuju u Republici Srbiji.

2) Da li se u predmetnoj oblasti sprovodi ili se sprovodio dokument javne politike ili propis? Predstaviti rezultate sprovođenja tog dokumenta javne politike ili propisa i obrazložiti zbog čega dobijeni rezultati nisu u skladu sa planiranim vrednostima.

³ "Službeni glasnik RS", broj 8, od 8. februara 2019.

Da, Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi. Kada je reč o ovim institutima ne postoje planirane vrednosti niti se takvo planiranje vrši, u pitanju je praksa koja može da ukaže na određeni nivo participacije građana u vršenju javnih poslova. Iako ne postoje planirane vrednosti za primenu ovog zakona, u uvodnom delu je objašnjeno zašto primena ovog zakona nije zadovoljavajuća.

3) Koji su važeći propisi i dokumenti javnih politika od značaja za promenu koja se predlaže i u čemu se taj značaj ogleda?

1. Strategija reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021-2030. godine:

IV. deo - Odgovornost i transparentnost u javnoj upravi - Unapređen nivo odgovornosti i transparentnost na svim nivoima vlasti

VI. deo - Sistem lokalne samouprave - Uspostavljen sistem lokalne samouprave koji omogućava delotvorno i održivo ostvarivanje prava građana na lokalnu samoupravu

1. Priprema i usvajanje novog ili izmena postojećeg Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi u cilju unapređenja mehanizma za izjašnjavanje građana na način da se postojeće forme građanskog izjašnjavanja omoguće u elektronskoj formi

4) Da li su uočeni problemi u oblasti i na koga se oni odnose? Predstaviti uzroke i posledice problema.

Problemi su višestruki, s jedne strane postoji neusaglašenost sa Ustavom koja su detaljnije prikazana u uvodnom delu, dosadašnja zakonska rešenja nisu poznavala, niti su uređivala sve vrste referenduma koja poznaje novi Ustav, ne postoje jasno utvrđeni rokovi ni obaveze skupština kada se radi o referendumskoj proceduri, nije uređeno pitanje referendumске kampanje, njihovog pristupa sredstvima javnog informisanja, finansiranja i izveštavanja, sudske zaštite prava na referendum i narodnu inicijativu, suviše kratak rok za prikupljanje potpisa za ostvarivanje prava na narodnu inicijativu, otvaranje mogućnosti za elektronsku narodnu inicijativu, uređen postupak provere podnetih potpisa birača, praćenje statusa podnete narodne inicijative i druga, manje značajna i proceduralna pitanja, što sve zajedno ukazuje na problem izuzetno retkog i neefikasnog korišćenja ovih demokratskih instituta ostvarivanja građanskog suvereniteta.

5) Koja promena se predlaže?

Promene koje se predlažu Predlogom zakona su brojne i proizlaze iz prethodno nabrojanih problema: Propisivanje pravila da se odluka na referendumu donosi većinom od izašlih birača, uređivanje obaveznog i fakultativnog (savetodavnog) referenduma, prethodnog i naknadnog referenduma, na zahtev birača i ili poslanika/odbornika, proširenje kruga birača sa pravom izjašnjavanja na referendumu (interno raseljena lica i birači koji se izjasne da će glasati prema mestu boravišta), stav skupštine o primljenoj inicijativi, pravila o referendumskoj kampanji, rokovi za postupanje skupštine po odluci donetoj na referendumu, obaveznost donete odluke na referendumu, produženje roka za prikupljanje potpisa za narodnu inicijativu (90 dana), verifikacija predloga za narodnu inicijativu, sudska zaštita prava

za odluke skupštine o verifikaciji predloga i odluke o neraspisivanju referenduma, prikupljanje potpisa i elektronskim putem, prekršajne odredbe i drugo.

Propisivanje pravila da se odluka na referendumu donosi većinom od izašlih birača proisteklo je iz odredaba Ustava. Ustav Republike Srbije se bavi pitanjem uslova za referendum u članu 203. kojim uređuje osnove i postupak promene ustava. Ne ulazeći u polemiku oko ustavnih odredbi o pitanjima zbog kojih postoji obaveza sprovođenja referenduma za promenu Ustava, jasna je odredba stava 8. navedenog člana koji utvrđuje: „Kada se akt o promeni Ustava stavi na potvrđivanje, građani se na referendumu izjašnjavaju najkasnije u roku od 60 dana od dana usvajanja akta o promeni Ustava. Promena Ustava je usvojena ako je za promenu na referendumu glasala većina izašlih birača.”

Imajući u vidu da Ustav, u navedenom članu, utvrđuje prethodni postupak i uslove za raspisivanje referenduma, kao i da utvrđuje rok za održavanje referenduma i da uređuje pitanje načina donošenja odluke na referendumu za potvrđivanje promene Ustava, jasno je da Ustav ne poznaje uslov za uspeh referenduma da je potrebno da izađe većina od upisanog broja birača. Takođe je jasno i da se ne radi o grešci ili propustu da se ovaj uslov predvidi jer se radi o tako značajnom uslovu koji može dovesti u pitanje promenu Ustava.

Na kraju, Ustav u članu 203. nije dao ovlašćenje zakonu da uređuje ili bliže uređuje elemente postupka promene Ustava, niti bilo koje drugo pitanje koje je regulisano ovim članom. Referendum za potvrđivanje promene Ustava može se sprovesti samo pod uslovima i u postupku koji je uređen članom 203. Ustava Republike Srbije.

6) Da li je promena zaista neophodna i u kom obimu?

Radi usaglašavanja sa odredbama Ustava i radi uvođenja novih rešenja te preciziranja postojećih, neophodno je donošenje Zakona. Unapređenja ostvarivanja prava građana u ovoj oblasti koja su navedena u prethodnom pitanju je jedino moguće utvrditi zakonskim aktom. Takođe, značaj ostvarivanja suvereniteta koji potiče od građana, utvrđenog članom 2. Ustava RS, zahteva unapređenje pravnog okvira i olakšavanje ostvarivanja ovih mehanizama koje imaju na raspolaganju građani Republike Srbije.

7) Na koje ciljne grupe će uticati predložena promena? Utvrditi i predstaviti ciljne grupe na koje će promena imati neposredan odnosno posredan uticaj.

Na sve građane koji imaju biračko pravo, posredno na društvo u celini. S obzirom da je Ustavom RS utvrđeno da suverenitet potiče građana koji ga ostvaruju referendumom i narodnom inicijativom, jasno je da se ne mogu izdvojiti pojedinačne ciljne grupe na koje će ovaj zakon ostvariti uticaj. Imajući u vidu da se ostvarivanje prava na referendum, narodnu inicijativu i izbore sprovode izjašnjavanjem građana sa biračkim pravom, jedina ciljna grupa koja bi mogla da se identifikuje u okviru svih građana RS, jesu birači.

8) Da li postoje važeći dokumenti javnih politika kojima bi se mogla ostvariti željena promena i o kojim dokumentima se radi?

Ne. Priroda prava građana na referendum i narodnu inicijativu je takva da ih je jedino moguće utvrditi zakonskim aktom. Ustavom je utvrđeno u članu 105. stav 3. tačka 1) da se zakon o referendumu i narodnoj inicijativi donosi apsolutnom većinom narodnih poslanika u Narodnoj skupštini. Ova odredba podrazumeva da je jedinom ovim zakonom moguće urediti pitanja referenduma i narodne inicijative a ne i drugim aktima javnih politika.

9) Da li je promenu moguće ostvariti primenom važećih propisa?

Ne. S obzirom da je prethodno objašnjeno da se ova pitanja mogu uređivati jedino zakonom kao i što je navedeno koje sve nedostatke i neuslađenosti sa Ustavom RS ima postojeći zakon, proizilazi da nije moguće ostvariti neophodne promene važećim propisima.

10) Kvantitativno (numerički, statistički) predstaviti očekivane trendove u predmetnoj oblasti, ukoliko se odustane od intervencije (*status quo*).

Imajući u vidu da ne postoje jedinstvene evidencije o realizovanim referendumima i narodnim inicijativama, pa ni prethodno utvrđenih pokazatelja za praćenje primene ovog zakona, nije moguće kvantitativno predstaviti trendove u nepromenjenom stanju u ovoj oblasti.

11) Kakvo je iskustvo u ostvarivanju ovakvih promena u poređenju sa iskustvom drugih država, odnosno lokalnih samouprava (ako je reč o javnoj politici ili aktu lokalne samouprave)?

Predloženim promenama se uspostavljaju najviši demokratski standardi koji su u primeni u državama članicama Evropske Unije. Primena tih standarda u jednom broju država dovela je do značajne participacije građana u vršenju javnih poslova. Švajcarska je država sa najdužom tradicijom i najviše ostvarenih referenduma i narodnih inicijativa čiji je pravni sistem koncipiran na aktivnom učešću građana. Najveći deo demokratskih mehanizama koji se primenjuju u Švajcarskoj je ugrađen u Predlog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, u skladu sa pravnim sistemom u Republici Srbiji. Pored navedenog, ugrađeni su i neki od elemenata Direktive Evropske Unije i elektronskoj građanskoj inicijativi⁴.

2.2. Ključna pitanja za utvrđivanje ciljeva-Prilog br. 3

1) Zbog čega je neophodno postići željenu promenu na nivou društva? (odgovorom na ovo pitanje definiše se opšti cilj).

Neophodno je da se značajno unapredi pravni okvir za ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu radi potpunijeg ostvarivanja suvereniteta koji potiče od građana.

2) Šta se predmetnom promenom želi postići? (odgovorom na ovo pitanje definišu se posebni ciljevi, čije postizanje treba da dovode do ostvarenja opšteg cilja. U odnosu na posebne ciljeve, formulišu se mere za njihovo postizanje).

---

⁴ REGULATION (EU) No 211/2011 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 16 February 2011 on the citizens' initiative

Značajno povećanje učešća građana u javnim poslovima na svim nivoima vlasti.

Utvrđivanjem pristupačnijih mehanizama za ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu se podstiče veća zainteresovanost za poslove javne vlasti.

Javne politike su usklađenije sa većinskim stavovima građana.

3) Da li su opšti i posebni ciljevi usklađeni sa važećim dokumentima javnih politika i postojećim pravnim okvirom, a pre svega sa prioritarnim ciljevima Vlade?

Da, sa Strategijom reforme javne uprave. Donošenje ovog zakona je predviđeno i Programom rada Vlade za 2021. godinu.

4) Na osnovu kojih pokazatelja učinka će biti moguće utvrditi da li je došlo do ostvarivanja opštih odnosno posebnih ciljeva?

Na osnovu broja održanih referenduma i realizovanih narodnih inicijativa na svim nivoima vlasti. Takođe, s obzirom da narodne inicijative kojima se predlaže donošenje nekog akta ili zahteva sprovođenje referenduma moraju da ispune određene formalne pretpostavke da bi mogle da budu sprovedene, moguće je pratiti samo realizovane referendume i narodne inicijative koje su ispunile zakonom predviđene uslove.

2.3. Ključna pitanja za identifikovanje opcija javnih politika-Prilog br. 4

1) Koje relevantne opcije (alternativne mere, odnosno grupe mera) za ostvarenje cilja su uzete u razmatranje? Da li je razmatrana „*status quo*” opcija?

Ne postoje alternativne mere jer se unapređenje ove oblasti mora sprovesti donošenjem novog zakona i „*status quo*” nije opcija iz razloga prethodno navedenih. Prethodno je objašnjeno da je Ustavom RS utvrđeno da se pitanja referenduma i narodne inicijative uređuju zakonom a „*status quo*” ne obezbeđuje sprovođenje neophodnih promena u ovoj oblasti.

2) Da li su, pored regulatornih mera, identifikovane i druge opcije za postizanje željene promene i analizirani njihovi potencijalni efekti?

Nisu identifikovane druge opcije jer je ustavna obaveza da se ova pitanja uređuju zakonom. Tako se i promene u ovoj oblasti mogu uvoditi samo zakonom.

3) Da li su, pored restriktivnih mera (zabrane, ograničenja, sankcije i slično) ispitane i podsticajne mere za postizanje posebnog cilja?

Cilj donošenja novog zakona je značajno unapređenje prava građana na referendum i narodnu inicijativu, pa se samim tim, zakon pretežno bavi afirmacijom novih prava ili postupaka koji olakšavaju ostvarivanje ovih prava. Odredbe ovog zakona koje bi mogle da se zabranama, ograničenjima ili sankcijama su usmerene ka prevenciji zloupotrebe prava utvrđenih ovim zakonom ali ne predstavljaju njegovu pretežnu karakteristiku već neophodnu garanciju za uspešnu primenu zakona.

4) Da li su u okviru razmatranih opcija identifikovane institucionalno upravljačko organizacione mere koje je neophodno sprovesti da bi se postigli posebni ciljevi?

Ne, nisu potrebne institucionalno upravljačko organizacione mere. Ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu utvrđeno ovim zakonom se primenjuje oslanjanjem na postojeće organe i tela koja su i u dosadašnjoj praksi ostvarivala svoju ulogu, bilo u sprovođenju referenduma i narodne inicijative ili u postupcima za održavanje izbora na svim nivoima vlasti. Ista je situacija i sa organima u oblasti pravosuđa.

5) Da li se promena može postići kroz sprovođenje informativno-edukativnih mera?

Informativno edukativne mere jesu značajne ali se kroz njih, bez donošenja ovog zakona, ne mogu postići promene u ovoj oblasti kao željeni rezultat. Prethodnim odgovorima je objašnjena neophodnost zakonskog uređivanja ovog pitanja.

6) Da li ciljne grupe i druge zainteresovane strane iz civilnog i privatnog sektora mogu da budu uključene u proces sprovođenja javne politike, odnosno propisa ili se problem može rešiti isključivo intervencijom javnog sektora?

Kroz javnu raspravu i na „okruglim stolovima” su uključene sve zainteresovane grupe, ali upravo u cilju promene odnosno donošenja novog zakona. Iz tog razloga je nužna intervencija državnih organa kroz postupak donošenja novog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi.

7) Da li postoje raspoloživi, odnosno potencijalni resursi za sprovođenje identifikovanih opcija?

Rešenja iz Predloga zakona se oslanjaju na postojeće raspoložive kadrovske, organizacione i finansijske resurse. Odgovorom na pitanje pod brojem 4) je objašnjeno da se ovaj zakon oslanja na postojeće organe, tela i sudove što podrazumeva i postojeće kadrovske i finansijske resurse.

8) Koja opcija je izabrana za sprovođenje i na osnovu čega je procenjeno da će se tom opcijom postići željena promena i ostvarenje utvrđenih ciljeva?

Samo se donošenjem ili izmenom postojećeg zakona može doći do drugačijih zakonskih rešenja. Imajući u vidu obim promena nomotehnički i praktično jedino rešenje je donošenje novog zakona.

2.4. Ključna pitanja za analizu finansijskih efekata-Prilog br. 5

1) Kakve će efekte izabrana opcija imati na javne prihode i rashode u srednjem i dugom roku?

Nema efekata koji se mogu izraziti. Predlog zakona ne predviđa nove osnove za naplatu javnih prihoda niti predviđa uvođenje novih obaveza javnih rashoda. Jedina razlika u pogledu mogućih javnih prihoda je mogućnost da se za narodnu inicijativu prikupljaju potpisi i elektronskim putem (na osnovu kvalifikovanog elektronskog potpisa) koji ne podležu overi svojeručnog potpisa koji se daje u pisanoj (papiernoj) formi. Međutim, nije moguće predvideti obim korišćenja ove mogućnosti kao i u zavisnosti o kojoj narodnoj inicijativi se radi tj. na kom nivou vlasti se ona ostvaruje. Pitanje je i da li postoje planirani javni prihodi po osnovu overe svojeručnih potpisa birača prilikom ostvarivanja narodne inicijative.

2) Da li je finansijske resurse za sprovođenje izabrane opcije potrebno obezbediti u budžetu, ili iz drugih izvora finansiranja i kojih?

Ne, u smislu dodatnih tj. novih finansijskih resursa. Inače, troškovi sprovođenja referenduma se realizuju iz budžeta skupštine koja je donela odluku o raspisivanju referenduma, jednako kao i za sprovođenje izbora.

U vreme pripreme Predloga zakona nije planirano održavanje referenduma na republičkom nivou, pa na osnovu toga nisu planirana budžetska sredstva u 2020. godini, za održavanje istog.

U cilju predviđanja mogućih ukupnih iznosa troškova održavanja referenduma na republičkom nivou, kao moguća orijentacija troškova se može uzeti održavanje poslednjih republičkih izbora, izuzimajući troškove izborne kampanje. Imajući u vidu podatke koje sadrži Predlog zakona o završnom računu budžeta Republike Srbije za 2016. godinu, a koji se odnose na vanredne parlamentarne izbore za narodne poslanike održane 2016. godine, na programskoj aktivnosti 7043, pretpostavljeni efekti referenduma podrazumevaju stalne troškove, troškove putovanja, usluge po ugovoru i materijal.

S tim u vezi, okvirna procena je da je za sprovođenje referenduma na republičkom nivou potrebno obezbediti sredstva u budžetu Republike Srbije u iznosu od 150.000.000,00 do 200.000.000,00 dinara.

3) Kako će sprovođenje izabrane opcije uticati na međunarodne finansijske obaveze?

Nema uticaja. Pitanje referenduma i narodne inicijative je pitanje unutrašnjeg pravnog uređenja ovog pitanja i nije povezano ni sa jednim pitanjem koje bi imalo za posledicu uvođenje finansijskih obaveza Republike Srbije u odnosu prema inostranstvu.

4) Koliki su procenjeni troškovi uvođenja promena koji proističu iz sprovođenja izabrane opcije (osnivanje novih institucija, restrukturiranje postojećih institucija i obuka državnih službenika) iskazani u kategorijama kapitalnih troškova, tekućih troškova i zarada?

Nema dodatnih troškova. Odgovorima na pitanja pod brojem 4) i 7) u odeljku 2.3. je odgovoreno i na pitanje da nije potrebno osnivanje novih institucija, restrukturiranje postojećih institucija i obuka državnih službenika za primenu novog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi.

5) Da li je moguće finansirati rashode izabrane opcije kroz redistribuciju postojećih sredstava?

Nije potrebna redistribucija postojećih sredstava. S obzirom da se primena zakona zasniva na tekućem obavljanju poslova postojećih organa, tela i sudova, nije potrebna redistribucija postojećih sredstava.

6) Kakvi će biti efekti sprovođenja izabrane opcije na rashode drugih institucija?

Nema takvih efekata. Imajući u vidu prethodni odgovor, jasno je da iz tekućeg obavljanja poslova ne proističu novi rashodi za institucije koje, u skladu sa ovim zakonom, učestvuju u postupcima za ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu.

2.5. Ključna pitanja za analizu ekonomskih efekata – Prilog br. 6

1) Koje troškove i koristi (materijalne i nematerijalne) će izabrana opcija prouzrokovati privredi, pojedinoj grani, odnosno određenoj kategoriji privrednih subjekata?

Ne postoje specifične koristi i troškovi koji se odnose na privredu.

2) Da li izabrana opcija utiče na konkurentnost privrednih subjekata na domaćem i inostranom tržištu (uključujući i efekte na konkurentnost cena) i na koji način?

Nije u vezi sa privrednom delatnošću. Pitanje privredne konkurentnosti nije predmet niti posledica primene ovog zakona.

3) Da li izabrane opcije utiču na uslove konkurencije i na koji način?

Izabrane opcije ne utiču na uslove konkurencije.

4) Da li izabrana opcija utiče na transfer tehnologije i/ili primenu tehničko-tehnoloških, organizacionih i poslovnih inovacija i na koji način?

Ne, jer se mogućnost elektronskog prikupljanja potpisa ne može smatrati transferom tehnologije već primenom sistema e-uprave koja postoji i primenjuje se u radu organa uprave.

5) Da li izabrana opcija utiče na društveno bogatstvo i njegovu raspodelu i na koji način?

Ne, jer predmet ovog zakona, nisu poslovi kojima se stvara ili raspodeljuje društveno bogatstvo.

6) Kakve će efekte izabrana opcija imati na kvalitet i status radne snage (prava, obaveze i odgovornosti), kao i prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca?

Predlog zakona nema uticaja na kvalitet i status radne snage kao i prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca.

2.6. Ključna pitanja za analizu efekata na društvo – Prilog br. 7

1) Kolike troškove i koristi (materijalne i nematerijalne) će izabrana opcija prouzrokovati građanima?

Predlog zakona ne uvodi ni materijalne troškove odnosno koristi, a nematerijalna korist se odnosi na kreiranje pravnog ambijenta u kome se u većoj meri može ostvarivati suverenost građana kroz učešće građana u obavljanju javnih poslova, odnosno donošenje odluka. Eventualni troškovi za građane proističu po osnovu overe potpisa, a visinu naknade za overu potpisa utvrdiće posebnim aktom

ministarstvo nadležno za poslove pravde, najviše do visine naknade koja se plaća za overu potpisa za sprovođenje izbora.

Po tarifi javnih beležnika koja je primenjena prilikom prikupljanja potpisa za poslednje izbore, u iznosu od 50 dinara, minimalni troškovi overe potpisa bili bi – 1.500.000,00 dinara za predlog donošenja propisa, 5.000.000,00 dinara za pokretanje referenduma i 7.500.000,00 dinara za overu potpisa za predlog promene Ustava, s tim da, saglasno Predlogu zakona, overi potpisa ne podležu potpisi dati elektronskim putem, u skladu sa Uredbom kojom se uređuje elektronska narodna inicijativa koju će doneti Vlada u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, te će se u budućnosti troškovi prikupljanja i overe potpisa svesti na minimum i neće obeshrabriti građane da koriste ovaj mehanizam radi ostvarivanja svoje suverenosti.

2) Da li će efekti realizacije izabrane opcije štetno uticati na neku specifičnu grupu populacije i da li će to negativno uticati na uspešno sprovođenje te opcije, kao i koje mere treba preduzeti da bi se ovi rizici sveli na minimum?

Nema štetnog uticaja. Kao što je ranije navedeno, nije moguće identifikovati nijednu specifičnu grupu građana za primenu ovog zakona a takođe, svrha ovog zakona je unapređenje prava građana na referendum i narodnu inicijativu pa samim tim i ne postoje negativni uticaji na građane.

3) Na koje društvene grupe, a posebno na koje osetljive društvene grupe, bi uticale mere izabrane opcije i kako bi se taj uticaj ogledao (pre svega na siromašne i socijalno isključene pojedince i grupe, kao što su osobe sa invaliditetom, deca, mladi, žene, stariji preko 65 godina, pripadnici romske nacionalne manjine, neobrazovani, nezaposleni, izbegla i interno raseljena lica i stanovništvo ruralnih sredina i druge osetljive društvene grupe)?

Nema posebnog uticaja na ove grupe, osim za uvođenje prava na izjašnjavanje na referendumu interno raseljenim licima, koje je predviđeno Predlogom zakona.

4) Da li bi i na koji način izabrana opcija uticala na tržište rada i zapošljavanje, kao i na uslove za rad (npr. promene u stopama zaposlenosti, otpuštanje tehnoloških viškova, ukinuta ili novoformirana radna mesta, postojeća prava i obaveze radnika, potrebe za prekvalifikacijama ili dodatnim obukama koje nameće tržište rada, rodnu ravnopravnost, ranjive grupe i oblike njihovog zapošljavanja i slično)?

Nema takvog uticaja. Predlog zakona nema za predmet uređivanje odnosa u društvu koja imaju za posledicu zapošljavanje ili promene koje se tiču tržišta rada.

5) Da li izabrane opcije omogućavaju ravnopravan tretman, ili dovode do direktne ili indirektno diskriminacije različitih kategorija lica (npr. na osnovu nacionalne pripadnosti, etničkog porekla, jezika, pola, rodnog identiteta, invaliditeta, starosne dobi, seksualne orijentacije, bračnog statusa ili drugih ličnih svojstava)?

Predlog zakona promovise ravnopravnost. Ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu je, bez razlike, namenjena svim građanima tj. svim biračima.

6) Da li bi izabrana opcija mogla da utiče na cene roba i usluga i životni standard stanovništva, na koji način i u kojem obimu?

Ne. Kao što je prethodno odgovoreno, predmet ovog zakona nisu pitanja koja se odnose na privredne aktivnosti pa time ni na cene roba ili životni standard stanovništva.

7) Da li bi se realizacijom izabranih opcija pozitivno uticalo na promenu socijalne situacije u nekom određenom regionu ili okrugu i na koji način?

Ne, jer primena ovog zakona ne uređuje pitanja koja se odnose na socijalni položaj stanovništva.

8) Da li bi se realizacijom izabrane opcije uticalo na promene u finansiranju, kvalitetu ili dostupnosti sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema ili sistema obrazovanja, posebno u smislu jednakog pristupa uslugama i pravima za osetljive grupe i na koji način?

Ne. Prethodnim odgovorom je dat odgovor i na ovo pitanje.

2.7. Ključna pitanja za analizu efekata na životnu sredinu – Prilog br. 8

1) Da li izabrana opcija utiče i u kojem obimu utiče na životnu sredinu, uključujući efekte na kvalitet vode, vazduha i zemljišta, kvalitet hrane, urbanu ekologiju i upravljanje otpadom, sirovine, energetske efikasnost i obnovljive izvore energije?

Nema takvog uticaja. Predlog zakona nema za predmet pitanja koja bi mogla da imaju uticaja na životnu sredinu, uključujući efekte na kvalitet vode, vazduha i zemljišta, kvalitet hrane, urbanu ekologiju i upravljanje otpadom, sirovine, energetske efikasnost i obnovljive izvore energije.

2) Da li izabrana opcija utiče na kvalitet i strukturu ekosistema, uključujući i integritet i biodiverzitet ekosistema, kao i floru i faunu?

Ne

3) Da li izabrana opcija utiče na zdravlje ljudi?

Ne

4) Da li izabrana opcija predstavlja rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi i da li se dopunskim merama može uticati na smanjenje tih rizika?

Ne.

5) Da li izabrana opcija utiče na zaštitu i korišćenje zemljišta u skladu sa propisima koji uređuju predmetnu oblast?

Ne.

2.8. Ključna pitanja za analizu upravljačkih efekata – Prilog br. 9

1) Da li se izabranom opcijom uvode organizacione, upravljačke ili institucionalne promene i koje su to promene?

Ne. Odgovorom na pitanje pod brojem 4) u odeljku 2.3 je dat odgovor: Ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu utvrđeno ovim zakonom se primenjuje oslanjanjem na postojeće organe i tela koja su i u dosadašnjoj praksi ostvarivala svoju ulogu, bilo u sprovođenju referenduma i narodne inicijative ili u postupcima za održavanje izbora na svim nivoima vlasti. Ista je situacija i sa organima u oblasti pravosuđa.

2) Da li postojeća javna uprava ima kapacitet za sprovođenje izabrane opcije (uključujući i kvalitet i kvantitet raspoloživih kapaciteta) i da li je potrebno preduzeti određene mere za poboljšanje tih kapaciteta?

Javna uprava ima potreban kapacitet za sprovođenje zakona.

3) Da li je za realizaciju izabrane opcije bilo potrebno izvršiti restrukturiranje postojećeg državnog organa, odnosno drugog subjekta javnog sektora (npr. proširenje, ukidanje, promene funkcija/hijerarhije, unapređenje tehničkih i ljudskih kapaciteta i sl.) i u kojem vremenskom periodu je to potrebno sprovesti?

U skladu sa prethodnim odgovorima, nije potrebno izvršiti restrukturiranje postojećih organa radi obezbeđivanja primene ovog zakona.

4) Da li je izabrana opcija u saglasnosti sa važećim propisima, međunarodnim sporazumima i usvojenim dokumentima javnih politika?

Da. Predlog zakona je usaglašen sa drugim zakonima, među kojima je i Zakon o potvrđivanju Dodatnog protokola Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi o pravu da se učestvuje u poslovima lokalnih vlasti kao i strateškim dokumentima: Strategija reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021-2030. Priprema i usvajanje novog ili izmena postojećeg Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi u cilju unapređenja mehanizma za izjašnjavanje građana na način da se postojeće forme građanskog izjašnjavanja omoguće u elektronskoj formi.

5) Da li izabrana opcija utiče na vladavinu prava i bezbednost?

Da, tako što povećava pravnu sigurnost i efikasniju primenu propisa, naročito onih propisa koji su bili predmet izjašnjavanja građana.

6) Da li izabrana opcija utiče na odgovornost i transparentnost rada javne uprave i na koji način?

Da, na način što su građanima dostupniji mehanizmi referenduma i narodne inicijative kojima mogu da izraze svoj stav o radu javne uprave, sama procedura ostvarivanja prava na referendum i narodnu inicijativu, prema Predlogu zakona postaje transparentnija.

7) Koje dodatne mere treba sprovesti i koliko vremena će biti potrebno da se sprovede izabrana opcija i obezbedi njeno kasnije dosledno sprovođenje, odnosno njena održivost?

Nisu neophodne dodatne mere za sprovođenje.

2.9. Ključna pitanja za analizu rizika – Prilog br. 10

1) Da li je za sprovođenje izabrane opcije obezbeđena podrška svih ključnih zainteresovanih strana i ciljnih grupa? Da li je sprovođenje izabrane opcije prioritet za donosiocce odluka u narednom periodu (Narodnu skupštinu, Vladu, državne organe i slično)?

Sve zainteresovane strane su u participativnom postupku pripreme ovog zakona dale podršku za donošenje i primenu ovog zakona. Takođe, obezbeđena je i podrška na projektnom nivou za izradu materijala i predstavljanje novih rešenja iz Predloga zakona. Donošenje ovog zakona je predviđeno Programom rada Vlade za 2021. godinu i navedenim strateškim dokumentima.

2) Da li su obezbeđena finansijska sredstva za sprovođenje izabrane opcije? Da li je za sprovođenje izabrane opcije obezbeđeno dovoljno vremena za sprovođenje postupka javne nabavke ukoliko je ona potrebna?

Za sprovođenje zakona nije potrebno obezbediti dodatna finansijska sredstva a ni dodatno vreme nakon usvajanja Predloga zakona osim vremena za donošenje Uredbe o elektronskoj narodnoj inicijativi.

3) Da li postoji još neki rizik za sprovođenje izabrane opcije?

Ne.

IZJAVA O USKLAĐENOSTI PROPISA SA PROPISIMA EVROPSKE UNIJE

1. Ovlašćeni predlagač propisa: Vlada
 Obrađivač: Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

2. Naziv propisa
 Pedlog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi.
 Draft Law on referendum and popular initiative.

3. Usklađenost propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije sa druge strane („Službeni glasnik RS”, broj 83/08) (u daljem tekstu: Sporazum):

a) Odredba Sporazuma koja se odnosi na normativnu sadržinu propisa
 Donošenje ovog zakona nije izričita obaveza predviđena u SSP-u.

b) Prelazni rok za usklađivanje zakonodavstva prema odredbama Sporazuma
 Nema

v) Ocena ispunjenosti obaveze koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma.
 Ne postoji obaveza

g) Razlozi za delimično ispunjavanje, odnosno neispunjavanje obaveza koje proizlaze iz navedene odredbe Sporazuma
 Ne postoje

d) Veza sa Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije.

Donošenje ovog zakona nije predviđeno NPAA-om (2014-2018). Budući da u ovoj oblasti nema pravnih tekovina EU, pa samim tim ni uobičajenog postupka usklađivanja propisa, ovog zakona nema u tabeli NPAA koja pokazuje pregled zakona koji treba da se usklade, kao ni u elektronskoj bazi NPAA.

4. Usklađenost propisa sa propisima Evropske unije:

a) Navođenje odredbi primarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

b) Navođenje sekundarnih izvora prava Evropske unije i ocene usklađenosti sa njima,

v) Navođenje ostalih izvora prava Evropske unije i usklađenost sa njima,

g) Razlozi za delimičnu usklađenost, odnosno neusklađenost,

d) Rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti propisa sa propisima Evropske unije

/

5. Ukoliko ne postoje odgovarajuće nadležnosti Evropske unije u materiji koju reguliše propis, i/ili ne postoje odgovarajući sekundarni izvori prava Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost, potrebno je obrazložiti tu činjenicu. U ovom slučaju, nije potrebno popunjavati Tabelu usklađenosti propisa. Tabelu usklađenosti nije potrebno popunjavati i ukoliko se domaćim propisom ne vrši prenos odredbi sekundarnog izvora prava Evropske unije već se isključivo vrši primena ili sprovođenje nekog zahteva koji proizilazi iz odredbe sekundarnog izvora prava (npr.

Predlogom odluke o izradi strateške procene uticaja biće sprovedena obaveza iz člana 4. Direktive 2001/42/EZ, ali se ne vrši i prenos te odredbe direktive).

Ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije sa kojima je potrebno obezbediti usklađenost predmetnog propisa.

6. Da li su prethodno navedeni izvori prava Evropske unije prevedeni na srpski jezik?

/

7. Da li je propis preveden na neki službeni jezik Evropske unije?

Da.

8. Saradnja sa Evropskom unijom i učešće konsultanata u izradi propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti.

U izradi teksta Predloga zakona učestvovali su konsultanti.